

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

19. JŪLIJĀ

Nr. 29 (444)

A black and white portrait of a young man with dark, wavy hair, looking slightly to the right. He is wearing a dark suit jacket, a light-colored collared shirt, and a dark tie with light-colored diagonal stripes. The background is light and textured.

V. MAJAKOVSKIS

FRAGMENTS

Jūtu sevi	Es gribu,
kā padomju	lai ar vīrsnormām kā specam
rūpnīcu dižu,	sirds mīlinātos man,
kas izstrādā laimi.	kā darbiniekam vecam.
Negribu,	Es gribu,
ka mani, kā puķīti laukā,	lai tad,
rautu	kad darbs beigtos,
pēc darbstundu tvaika.	rūpkomiteja lūpas man
Gribu,	noslēgt steigtos.
lai debatēs Valstsplāns	Es gribu,
sviedrus sev slauko	lai durklīm
man dotot	pielīdzinātu spalvu.
uzdevumu,	Lai tāpat kā par čugunu, tēraudu, alvu,
kas veicams gada laikā.	plāši un tāli
Es gribu,	par dzejas darbu
lai man domāt	no Politbiroja
ar verdiktu	ziņotu Staļins...
komisars liktu,	Atdzējojais K. Freinbergs

Asini paškritiku!

Spožs mūsu darbs
mirdz «Gigantā»,
tur sausā stepe
pārvērsta par druvu.
Dižs
mūsu darbs.
Ik fabrikā
to redzam,
tālu, tuvu.
Pret plankumiem
pat saules vaigs
nav aizsargāties
jaudis.
Cieš
reizēm
mūsu
slavas zaigs.
met ēnu uz to
ļaudis.
Sī lieta slikta —
saku es,
tu negaidī,
līdz avizes
lej žulti
tiku tikām, —
šurp ķirurģisko nazi
nes
un graizi ar paškritiku!
Ne gadā reiz,
ne skatei kādai
lai kritika
šāda.
Ne jau
rikles sports tas ir,
kad kritizējam
skaļi, skarbi,
nē,
mūsu kritika —
svira,
it visā dzīvē,
darbā.

Tu, padomju valsts,
tīri sevi —
no iekšas un arī no āra,
lai mirdzoši
tīru
tevi
mēs redzēt varam.
Lai nesvārstās
pa labi,
pa kreisi
no komunisma sānis,
tad tos, kas ļodzās,
lai pārbauda ikreiz
tavs
strādnieku pamatslānis.
Kur traips,
kur balto lamatas,
slīkts vadītājs
kur amatā,
grauj ļauno
pašā pamatā
ar glāstu
vai ar pletni,
lai valsti
strauji
paceltu
ik piecgade
kā celtnis.
Mums
vajadzīga
kritika,
mums tas ir
padoms kritiskais,
kas cilvēkam
ix skābeklis,
kas istabai
tīrs gaiss.

Atdzejojis P. Sils

Apriteļš vēl viens gads, kopš dzīvojam, strādājam, cīnāmies padomju iekārtas apstākļos. Padomju Latvijai trīspadsmit gadu. Vēsturē tie ieiet kā mūsu centieni un uzvaru, kā mūsu gribas vareni apliecinājāji.

Ar starptautiskā imperialisma palīdzību sagrāvēsi Padomju varu Latvijā 1919. gadā, buržuāzija pēc tam vēsies divdesmit gadus sludināja, ka «socialistiskā pasaules uztvere ir tiešs pretstats pašai latviešu ledabai». Taču tie bija rupji meli. Ar apgalvojumiem nevar iznīdēt to, kas dziļi iegūlies tautas sirdī, ar aicinājumiem «pārslēgt savu garu lemes uz citu kāju» nevar iznīcināt alkas pēc brīvības un laimīgas dzīves. Latviešu tautas patiesas nostājas liecinieki šai jautājumā ir upuri, kas ziedoti cīņās par padomju varu, uzticība Komunistiskajai partijai, uzvaras, kas gūtas šais trīspadsmit gados, veicot socialistiskos pārkārtojumus republikā, kopā ar brālīgajām padomju tautām celot komunismu.

Komponistam I. Dunajevskim ir neliela dziesmīņa ar dzejnieka S. Vasiljeva tekstu, kuras vienkārtie sliekšņi vārdi un tikpat vienkārša un sirsnīga melodija stāsta par padomju cilvēka prieku un lepnumu, kad viņš, lai kur aizbraukdams un ko redzēdams, var pateikt: viss, kas ir ap mani — ir mans. Jau trīspadsmit gadus to pašu varam teikt arī mēs — Padomju Latvijas dēli un meitas. Vai tas ir strādnieks vai kolchoznieks, zinātnieks vai dzejnieks — ikviens no mums zina: tautai, darbajaudim pieder viss — varēnās rūpnīcas un ražēnie kolchozu tīrumi; tautai, mums pašiem pieder mūsu darbs un mūsu nākotne.

Kopš triespadsmit gadiem Latvija vairs nav maza zemes stūrītis Baltijas jūras krastā. Latviešu tautai tagad ir daudz uzticamu draugu un brāļu. Dzīvot un augt mums palīdz liels krievu tauta, ukraiņi un baltkrievi, azerbaidžāņi un uzbeki, visa padomju brāļu tautu saime.

Sinīs dienas lasījām avīzēs un klausījāmies pa radio PSRS Ministru Padomes Centrālās statistikas pārvaldes ziņojumu par PSRS tautas saimniecības attīstības valsts plāna izpildes rezultātiem 1953. gada pirmajā pusgadā. Šis garās skaitļu ailes vēl pārlasisim ne vienu reizi vien, jo aiz sausajiem skaitļiem slēpjas saturs, kas modina gandarījumu un prieku: vīrs plāna ražotas ogles, degamens, nafta, benzīns, elektroenerģija, hidrogeneratori, smāgas un unikālās darba mašīnas, tramvaji, trolejbusi, automobiļi, tīrkūļēji, minerālmēslojumi, sintētiskais kaučuks. Vīrs plāna ražotas arī tādas mūsu ikdienas vajadzībām nepieciešamas preces kā kokvilnas, līnu, vilnas un zīda audumi, ādas un gumijas apavi, gaļa, augu eļļa, konditorejas izstrādājumi. Tāklā ziņojumā lasām, ka palleinājušies sējumu platība 1953. gada rāžā, kolchozos un padomju saimniecībās pieaudzis sabiedriskais ganāmpulks. Tiklīdz rūpniecībā, kā arī dzīvokļu celtniecībā, skolu, veselības aizsardzības iestāžu, bērnudārzu, mazbērnu nometņu, pionieru nometņu, kinoteātru un citu kultūras un komunālo iestāžu celtniecībā lēvējami paplašinājies kapitāldarbu apjoms.

Strauju tautas labklājības pteaugumu apliecina dati par preču apgrozību. 1953. gada 1. aprīlī valdība izdarījusi jaunu — kopš kartiņu sistēmas atcelšanas sesto — valsts mazumtirdzniecības cenu pazeminājumu pārtikas un rūpniecības precēm. Jaunais cenu pazeminājums palīdzējis vēl vairāk nostiprināt padomju rubli, celt tā pirkspēju un vēl vairāk palielināt preču pārdošanu ledzīvotājiem. 1953. gada otrajā ceturksnī sakarā ar cenu pazeminājumu, plaša pāterība preču ražošanas pteaugumu un citiem Valdības pasākumiem tirgus fondu paplašināšana ledzīvotājiem pārdots par 23 procentiem vairāk pārtikas un rūpniecības preču nekā šā

paša laika sprīdī pagājušajā gadā. Cik lieliski šis skatītājs raksturo padomju tautas labklājības pieaugumu! Vienīgi padomju zemē iespējams tāds stāvoklis, ka viena gada laikā ledzīvotājiem piegādāto preču daudzums pieaudzis gandrīz par veselu ceturto daļu.

Par nemitīgu, strauju uzplaukumu runā arī visi citi Statistikas pārvaldes ziņojumā publicētie dati. Lūk, dažādi no tiem: 1953. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, mūsu zemē nebija bezdarba, bet gluži otrādi — strādnieku un kalpotāju skaits palielinājies par 1.150 tūkstošiem, septiņgadīgo un vidusskolu absolventu skaits gada laikā pieaudzis par 18 procentiem, levērojamā uzlabojusies un attīstīta medicīniskā palīdzība iedzīvotājiem, izdoto grāmatu tirāža palielinājusies par 20 procentiem.

Visi šie skaitļi, visi šie fakti liecina vienu — visās nozarēs mūsu dzīve iet augšup un lielle uzdevumi, kas izvirzīti partijas XIX kongresa direktīvās par PSRS attīstības plektu piegādu plānu, tiek sekmīgi izpildīti.

Lasot Statistikas pārvaldes ziņojumu tieši pašlaik, Padomju Latvijas 13. gadadienas priekšvakarā, izjūtam sevišķu prieku, Padomju tautas radošā darba milzīgie sasniegumi ir arī mūsu — latviešu tautas — sasniegumi. Lielo darba uzvaru izcīnīšanā savlaicīgi tēcu pīlētis arī Padomju Latvijas strādnieks, dzelzceļnieks, zvejnieks, kolchoznieks, skolotājs, zinātnieks, arī dzejnieks, komponists un gleznotājs. Ikviens, kas godīgi pildījis savus pienākumus, ir kaldinājis komunisma celtniecības varenos iekarojumus. Un kad mēs apzināmies šo patiesību, visā pilnībā izprotam, cik liela un stipra padomju brāļu tautu saimē ir kļuvusi latviešu tauta. Kopš padomju varas nodibināšanas mēs vairs neesam nevairīgs objekts dažādu imperialistisko plesoņu politiskajās spekulācijās, mūsu zeme vairs nav Rietumu lielvalstu agrārs piedēklis, kas bankēriem un lordiem piegādāja lētu sviestu un bekonu. Nē. Tie laiki ir pagājuši. Tagad mēs esam vienla miesa un asinis ar dižēno padomju tautu, ar visvarenāko un progresīvāko tautu pasaulē, visas cilvēces miera un demokrātijas spēku avangardu. Ja šodien latvietis atbrauc uz Maskavu un vēro stalto universitātes ēku Ļeņina kalnos vai pēdējos darbus metropolitēna Lielā loka izbūvē, ja viņš dodas pa Volgu un redz tās krastos ļauzgam viegrandiozākās hidroelektrostacijas, kādas vien cilvēks jebkad cēlis, ja viņš Kubanas stepēs skata bezgala garas autobobiļu rindas, kas ved uz elevatoriem zeltainu kvēlsu krāvu, — tad viņš ar pilnām atiesībām var teikt: tas viss ir arī mans.

Apbrīnījāmī lielī ir Padomju Latvijas saasnīgumi. Tie nav nākuši pašī no sevis. Padomju Latvija bija jāizcīna un jāuzceļ. Jāzoksnējā spēkā playkstošās Padomju Latvijas pamatos guldiitī līgas, varonīgas revolucionaras cīņas gadi, sīvu kauju dunā no Baltijas jūras krastiem aiztrenkti faštistisko iebrocēju karapūli, neatlaidīgs, entuziasma apgarots darbs no drupām uzcēlis republikas rūpnīcas, pār upēm pārmetis slaidus tiltu lokus, devis jaunu ražību mūsu druvm. Un visur — kā cīņā, tā darbā — latviešiem drauga roku sniegusās citas brālīgas padomju tautas, vispirms kārtā lielā krievu tauta, ar kuru nesaraujamās draudzības saites mūs vieno jau kop daudzīm daudzīm gadslimtiem. Vienmēr veltīgi bijuši un veltīgi būs Berlījas tipa noziedznieku mēģinājumi satricināt padomju tautu draudzību — Padomju valsts spēka pamatu pamatu. Naida sēkla, ko ar nodevēju rokām grib padomju zemē sēt imperialistiskie avanturisti, Latvija nekad neatradīs auglīgu zemi. Latviešu tauta pārāk labi zinā, ko tai devušas, cik nesavtīgi palīdzējušas pārējās padomju tautas. Mēs zi-

nām, ka, Latvijas brīvību izcīnot, kopā ar latviešu tautas labākajiem dēļiem savas dzīvības atdevuši krievi, ukraiņi, baltkrievi, armeņi, tadžiki un daudzu daudzu citu padomju zemes tautu dēļi. Mēs zinām, ka patiesi brīva un neatkarīga tauta būsīm tikai tad, ja iesim plecu pie pleca ar visām pārējām padomju tautām. Tādēļ latviešu tauta pilnā balsī, lai to dzird visa pasaule, saka: Rīga vienmēr būs Maskavas jaunākā māsa.

Ik uz soļa mēs redzam tautu draudzības dzīvošo spēku. Stacija ienāk ēsēlons ar kravas automašīnām. Tās Latvijas kolhozniekiem atstājuši Gorkijas autorūpīcas strādnieki. Kūp rūpniecību dūmē. Tie nekūpē, ja Donbas ogļrači nebūtu nākuši mums talkā. Uz līgas tekstilfabrikām nemītīgā straumē plūst kokvilnas un zīda sūtiņumi.

Arī mēs cenšamies nepalikst parādā. Arī mēs strādājam un dalāmies sava darba augļos ar maskaviešiem un leņingradiešiem, kijeviešiem un mīnskiešiem. Mūs vieno dziļas, patiesas draudzības saites. Kopā, vienā solī mēs ejam uz komunismu.

Baltkrievijā, pie Drīsvjatu ezera, vietā, kur satek kopā Baltkrievijas, Lietuvas un Latvijas robežas, šodien atklāj spēkstaciju «Tautu draudzība». Tas liels notikums ne tikai tiem visu triju kaimiņu republiku kolchoziem, kas dzīvo jaunceltās spēkstacijas tuvākajā apkaimē. Tas ir notikums ne tikai arī lielākai vai mazāku ekonomisku nozīmi, bet arī ar milzīgu morālu svaru. Jaunā spēkstacija ir it kā simbols, kas liecina, cik varens ir tautu draudzības spēks. Padomju cilvēki spēj visu, ja tie brālīgi sadodas rokās kopīgam darbam. Spuldes, ko lededzinās kopīgi uzceltās spēkstacijas elektriskā enerģija, darīs vēl kvēlākas tautu draudzības svētās jūtas, un motori, ko baltkrievu, lietuviešu un latviešu kolchozēs darinās, nēsā no Drīsvjatu ezera atplūdušai strāvai, dziesdās slavas dziesmu padomju tautu draudzībai.

Gaiša un liksma atnāk Padomju Latvijas 13. gadadiena. No visām republikas malām diendienā dzirdam ziņas, ka svētku diena sagādāta ar lieliskām darba uzvarām. Liepājas «Sarkanā metalurga» strādnieki socialistiskajā sacensībā par godu republikas gadadienai visos cehos spējuši dot virsplāna produkciju. Ar ievērojamiem panākumiem darba ražības celšanās svētkus sagaidījuši Popova vārdā nosauktās radio rūpnīcas ļaudis, kas šogad vius uzdevuma jau devuši vairākus tūkstošus radioaparātu «Rīga-6» un «Rīga-10». Sāzenzdamies Padomju Latvijas gadadienai veltītajā socialistiskajā sacensībā, PSRS Mežu un papīrrūpniecības ministrijas Rīgas mehāniskās rūpnīcas racionalizatori iesnieguši 46 racionalizācijas priekšlikumus un palīdzējuši veļstij lētaupīt vairāk nekā 320.000 rubļu gadā. Un, kad Aknīstes, Neretas, Saulkrastu, Dobeles un daudzu citu rajonu kolchoznieki sekmīgi novāc slēnu un sagatavo skābarību, tad arī viņi, cēntīgi strādādami, ir domājuši par savas Padomju Latvijas, savas dīzenās socialistiskās Dzimtenes bagātību un varenību.

Krašņos ziedos zied Padomju Latvija. Aug augumā latviešu tautas materiālā labklājība un kultūras pārpilnība. To visu mums devusi padomju vara, Komunistiskās partijas gudrā vadība un nemitīgās rūpes par visu padomju tautu, tai skaitā arī latviešu tautas, dzīves līmeņa celšanu.

Savu Padomju Latviju mēs mīlam kā māti, sargājam kā acuraugu. Lielajā svētku dienā mēs no visas sirds sakām vārdus, kurus tik labi pateikusi Anna Sakse:

Kamēr vien Daugava vilņos uz jūru,
dzintara krastā mums šūpulīs kārts,
Vienotās Tēvijas lielajā saimē
nezudīs Padomju Latvijas vārds.

BEZGALĪGA PATEICĪBA UN UZTICĪBA PARTIJAI

Padomju Latvijas rakstnieki atbalsta PSKP CK plenuma lēmumu

Sinīs dienās Latvijas Padomju rakstnieku savienība notika partijas pirmorganizācijas sapulce, kurā apsprieda PSKP Centrālās Komitejas plenuma lēmumu, kas atmāko tautas ienaidnieka Berijas noziedzīgo rīcību. Referēja V. Bērce.

Nolasījis PSKP CK plenuma lēmumu, ko sapulcējušies noklausījās ar lielu uzmanību, b. Bērce teica:

— Padomju tauta ir bezgala pateicīga Komunistiskās partijas Centrālajai Komitejai, kas atmākoja starptautiskā imperialisma netīro agentu, padomju tautas nodevēju Beriju. Tāpat kā visa tauta, arī latviešu padomju rakstnieki no sirds apsveic un atbalsta lēmumu par kaitnieka izslēgšanu no partijas un nodešanu tiesai, apliecinot savu dziļo uzticību Komunistiskajai partijai, palīdzību tās gudrajai vadībai.

Referents runā par latviešu un krievu tautu vēsturisko draudzību, par lielās krievu un citu brālīgo tautu palīdzību Latvijas darbaļaudīm socialisma celtniecībā. Bez šīs palīdzības nebūtu ne tikai to sasniegumu republikas saimnieciskajā un kultūras dzīvē, ar ko šodien lepojamies, — nebūtu vispār pašas Padomju Latvijas. Tāpēc vislielāko nicinājumu pelna Berijas nelietīgais nodoms graut padomju tautu draudzību — vienu no mūsu dzīves pamatu pamatiem.

Arī latviešu un krievu literatūras vieno senas saites: progresīvā krievu literatūra vienmēr bijusi augsta skola latviešu rakstniekiem. Latviešu padomju rakstnieki arī savu darbu idejisko un māksliniecisko līmeni, mācoties no krievu padomju rakstniekiem.

Runājot par latviešu padomju literatūras uzdevumiem, b. Bērce uzsver nepieciešamību palīdzēt partijai audzināt republikas darbaļaudis tautu draudzības un proletariskā internacionālisma garā, saasināt cīņu pret buržuāziskā nacionālisma izpausmēm.

Arī pārējo runātāju vārdos izskanēja visdziļākais sašutums par Berijas noziedzīgo darbību un pateicība partijas Centrālajai Komitejai par šī buržuāziskā izdzimšana atmākošanu.

— Visa padomju tauta, — teica Jānis Grants, — izsaka dziļāko nicinājumu ārzemju imperialisma agentam Berijam, kura noziedzīgajās nolūkos bija atjaunojis kapitalismu mūsu zemē. Taču šis mēģinājums sabruka, kā sabrukuši visu un visādu Padomju valsts ienaidnieku mēģinājumi kaitēt mūsu Dzimtenes interesēm, jo šo interešu sardzē

modri stāv Komunistiskā partija un tās Centrālā Komiteja.

A. Grigulis savā runā uzsver, ka, savlaicīgi atmākojot tautas nodevēju Beriju, partijas Centrālā Komiteja vēlreiz apliecinājusi savu tālredzību un gudrību. Līdz ar to Komunistiskā partija vēl ciešāk saliedējusi savas rindas, mūsu tauta kļuvusi vēl stiprāka un neuzvaramāka. Berijas atmākošana — laba mācība visiem imperialisma algotņiem.

— Uzzinājuši par Berijas kaitnieciskās darbības atmākošanu, — teica K. Krauliņš, — mēs līdz ar dziļu sašutumu jūtam pārdzīvojām arī priecīgu gandarījumu, ka ienaidnieks, kurš varēja nodarīt daudz ļauna, savlaicīgi padarīts nekaitīgs. Par to mūsu visu vislielākā pateicība Komunistiskajai partijai, tās Centrālajai Komitejai.

J. Sūmanis ar sašutumu runāja par to, ka zemiskais nodevējs Berija gribējis iznīcināt visu to, ko padomju tauta izkarojusi smagās cīņās un uzcēlusi neatlaidīgā darbā: socialistisko iekārtu, mūsu brīvā darba augļus.

— Mums pilnā mērā jāapzinās briesmas, kādas padomju tautai draudēja, ja Berijas nodevēģā rīcība netiktu laikus atmākota, — teica J. Laganovskis, — lai jo lielāka būtu mūsu pateicība partijas Centrālajai Komitejai, ar kuras enerģiskā rīcība tās ir novērstas.

Runājot par partijas pirmorganizācijas uzdevumiem Rakstnieku savienībā, b. Laganovskis uzsver nepieciešamību celt modrību, pastiprināt rakstnieku ideoloģiskās audzināšanas darbu.

Ar dziļu nicinājumu par Berijas zemisko nodevēību runāja arī M. Kro-
mā, M. Zorins un I. Muļnieks, apsveicot PSKP CK plenuma lēmumu kā mūsu partijas spēka izpausmi.

Sapulces dalībnieki vienprātīgi pieņēma rezolūciju, kurā pilnīgi atbalsta PSKP CK plenuma lēmumu un apliecina latviešu padomju rakstnieku bezgalīgo uzticību Komunistiskajai partijai un tās gudrajai vadībai. Rezolūcija aicina visus latviešu padomju rakstniekus radīt darbus, kas atbilstu partijas un tautas augstajām prasībām, darbus, kas sekmētu komunisma celtniecību mūsu zemē. Jāizvērs cīņa pret kapitalisma paliekām cilvēku apziņā, kas traucē mūsu virzīšanos uz priekšu, jāsausta trūkumi un netikumi, kas vēl izplatīti mūsu sabiedrībā, tai pašā laikā augstā mākslinieciskā līmenī parādot atdarināšanas cīnīgus padomju cilvēku — komunisma celtnieku tēlus.

MEINHARDS RUDZITIS

Gadadienu sagaidot

Klāt jūlijs... Ziedis daudz ik rožu krīmam košam.
Mēs darbā republiku svētku dienai pošam!

Nakts aizēnot kad ritam roku sniedz,
Kad rūtis izplaukst liegais ausmas zieds,
Ap pietēm, agrāk vēl vai gaišu balsis dzirdi,
Vai viņas ieliksme un silda tavu sirdi?
Ver logu, paklausies, kur dzestrā gaisa vēlos
Dzird sprāgi sacensāties dziedonūs vistālos, —
Tiem dziesma dzirda — sudrabs skan caur zeitu,
Tie skaļi dzied, lai ļaudis darbām celtu!

Mums pulksteņi, radio vislabāk laiku ziņo,
Bet es labprāt no ritēm klausos arī viņos,
Kā kādreiz bērniņā, kad ganu gaitās pāju,
Kad, kļūdēto kūtiņā, tie cēla visu māju,
Lai pūši aujās plaut, bet meitas — govīs slaukt,
Par istiem vāgariem tos mīlējām mēs saukt,
Jo kungu labā tie mums cirpa miegu nost, —
Bij viņu dziedāšana toreiz tīrais posts...
Pirms gadiem trīspadsmit, kad biju bezdarbnieks,
Tāpat no viņu balsīm mazs man tika prieks,
Jo ko tad līdzēja, ka rūtis ausma zied,
Ja pieceldamies zini — nav kur darbā iet,
Bet Torņa ielā jādzird padoms skops un lēts:
— «Par ātru atstāties, ej mājās — pagulēt!» —
Un gulēšana, protams, labā nav nekāda,

BRUNO SAULITIS

Kad liepas zied

Vēls rudens. Vēji kokus loka.
Atz mežiem vakarbūzma dziesm.
Un it kā glāstā tiekas rokas,
Pie gaisa ostar šķiroties.

Laiks viņam tālā ceļā steigties,
Dot savu darbu Dzimtenei;
Bet vai tad draudzība var beigties,
Ja viņai jāpaliek vēl šeit?

Vēl tik daudz vārdu nepasacīts,
Un tomēr saprotams ir viss,
Jo meitenei mirdz zilās acis
Kā pavasara debesis.

Rit minutes, — rimst vēji priedēs,
Driz lidmašīna gaisos trauks...
Viņš klusi teic: — Kad liepas ziedēs,

Mēs atkal kopā būsim, draugs. —

Un, staidzot jaunām gaitām pretī,
Nāks līdzi sapnis skaistākais:
Gaist tālē Rīgas siluētī,
Bet mīlestība neizgaist.

Skrien spārnos laiks, un katru dienu
Daudz labu sasniegumu nes;
Bet divas jaunas sirdis vieno
Kāds solījums un vēstules.

Un, tāk, kad dārzī ziediem klāti
Un silti vēji ielās trauc,
Beidz viņa universitāti,
Bet viņš uz Rīgu viesos brauc.

Tāls pērkonis rudzu drupas briedē,
Pār pilsētu sārts vakars dziesm...

Sai stundā labi liepām ziedēt
Un jauniem ļaudīm satikties.

Viņš smaida. Viņai zilās acis
Prieks, blāzmai līdzīgs, iedegas.
Tik daudz vēl vārdu nepasacīts,
Bet nav jau jāteic vairs nekas:

Ies vasara, nāks rudens mīcīgs,
Ar dzeltenārtām lapām vīts,
Brauks atkal projām inženieris,
Bet tagad viņa dosies līd.

Un klusēdami viņi abi
Pa ielām un pa dārzīem iet,
Jo ir tik skaisti, ir tik labi,
Kad atkal Rīgā liepas zied.

ANDRIS VEJĀNS

Kolchoza pastniece

Kļūst smagāka ik dienas java soma,
Nāk avižu un vēstulju tik daudz!
Bet vieglākas top allaž sirds un

Un vecamīvam jaunu «Cīņu» dod,
Man — grāmatas, kas ciemu sacēls
kājas

Un mācīs vīriem purvus iekarot.

Ar pārvedumiem, telegramām gaida
Atz bīrīm tevi desmit sētās jau.

Un raitāki arvien tev soļi trauc.

Kā sēngaidīta vīdēja ienāc mājās

Kad parakstoties ļaudis gaidī smaida,
Šķiet, laimīgāka amata tev nav.

Ir taisnība, ka sadusmojos reizēm,
Kad vēstuli no viņas neatnes,
Bet neļauņoties — daru nepareizi,
Jo vaininieks jau esmu laikam es!

GUNARS CIRULIS

ĀTRVILCIENĀ

Brauciens uz Maskavu... Cik daudz kādreiz sapņojusi par šādu ceļojumu, un gandrīz visiem nācies sāmlerīnāties ar to, ka šis sapnis ir nepiepildāms — fašistiskās Latvijas varasvīri bija uzcēlušī simtiem dažādu šķēršļu, kas šķīra mūsu republikas darbaļaudis no socialisma zemes galvaspilsētas. Bi-
ja tikai viens ceļš uz Maskavu: gāzt Ulmāra diktatūru, saliekt latviešu tautas likteņus ar padomju tautu likteņiem, iet kopēju gaitu uz komunismu.

Kopš šā laika pagājuši 13 gadu, un tagad jēdziens «mūsu zeme» tā paplašinājies, ka brauciens uz Maskavu kļuvis par parasto parādību. Dienu un nakti pa Padomju Latvijas sliedžu ceļiem trauc vilcieni; gari sastāvi ar krāvu un pasažieriem šķērso kādreizējo robežu, atved mums rūpniecības preces no Leningradas, mašīnas no Maskavas, ogles no Donbasa, automobiļus no Gorkijas, kokvilnu no Vidusāzijas republikām, rūpnieciskos iekārtas no Urāliem, izejvielas no Tālajiem Austrumiem. Un kur nu vēl cilvēki! Specialisti, kas prasmīgi uzstādīs jaunās virpas un automatus, racionalizatori, kas dalīsies savā bagātīgajā pieredzē, inženieri, kas palīdzēs celt darba ražīgumu Rīgas fabrikās, zinātnieki, kas sniegs konsultācijas mūsu pētniekiem un mācību spēkiem, aktieri, dziedātāji un muzikā, kas iepazīstinās mūs ar brālīgo tautu kultūras sasniegumiem, rakstnieki, komponisti, mākslinieki... Ik dienas Maskavas vilciens vien Rīgā ierodas tūkstošiem pasažieru, starp kuriem ir arī daudz Latvijas PSR darbaļaudis, kas ceļojuši pa plašo Padomju zemi, lai uzlabotu veselību vai papildinātu zināšanas.

Kur vēl var tik ātri iepazīties, tik viegli nodibināt draudzību kā vilcienā? Jau pēc pirmās piepilsētas stacijas sa-

brūk visi svešuma vaļņi — sirmās virietes, kas līdies drūms un sevi noslēdzies, piedāvā cigareti, pilsoni, kas pirmīti līgnī sarauktām ausīm lūkojušies braucējos un prasījuši atbrīvot vietu viņas saņemam, pēkšņi kļūst laipna un lūdz apmaiņties vietām. Plēnāk brīdis, kad viens izvelk no somas vārtas olas, otrs dod sāli, trešais pacienā ar avenēm, un drīz vien visi vāgones veido vienu vienīgu draudzīgu saimi. Vilciens tikmēr trauc pa ceļu, kas sevišķi labi pazīstams tiem, kuri latviešu gvardes divīzijas rindās cīnījies pret fašistiskajiem iebrucējiem. Rēva, Novosokolņiki, Velfkije Luki — šo vietu nosaukumi saistās ar varonīgajām kaujām par padomju tautas brīvību un neatkarību, saistās ar lielajiem upuriem, kādus nesuši mūsu Dzimtenes aizstāvji. Un sirdi ar jaunu spožu liesmu iedegas nāids pret kara kurlinātājiem, pret visiem tiem nodevējiem un avanturistiem, kas imperialistu dienestā gribējuši vājināt mūsu valsts varēnību. Stāvēt miera un dzīvības sardzē — tas ir ikviena skatistāka un dīzenāka pie-
nākums...

Sāk raisīties valodas.

Izrādās, ka mīļā, pie kura svārkā atlika mīrdz Stajna premijas laureāta zelta nozīme, ir ridzinieks Aleksejs Sivickis, kas šo augsto balvu saņēmis par jauninājumiem citronsābās ražošanas procesā. Skopiem vārdiem, ik kā negribīgi, viņš stāsta par savu bērntību. Un tiešām, kas tur ko priecāties? Bezdarbs, kas kā drausmīgs rēgs nomāca strādnieku dzīvi, piespieda zēnu pamest pamatskolu un iestāties arodskolā, lai ātrāk varētu ieguldīt savu tiesu vecāku trūcīgajā budžetā. Bet, lūk, Sivickis stāsta par padomju varas gadiem, par saviem nākotnes plāniem —

viņa acis dzirkst prieks, radošas domas nomaļina cita citu. Pašlaik Sivickis brauc no Maskavas, kurp viņu — šokolādes fabrikas «Laima» direktoru — sūtīja mācīties Pārtikas rūpniecības ministrijas augstākajā skolā. Lepni students rāda savu ieskaites grāmatlīgu, kurā redzamas tikai teicamas un labas atzīmes. Ar centīgu darbu viņš grib pateikties partijai un valdībai, kas kādreizējam Maskavas priekšpilsētas zēnam deva iespēju kļūt par Stajna premijas laureātu, par lielas fabrikas direktoru, leģēt augstāko izglītību. Un, pats galvenais, Aleksejs Sivickis var būt bez rūpēm par savu divu dēlu nākotni — viņu tiesības uz darbu un izglītību ierakstītas mūsu zemes Pamatlikumā.

Blakusnodalījumā arī brauc pasažieri, kas mācījušies Maskavā. Rīgas Lauksaimniecības tehnikuma pasniedzējs Krauja, Vissavienības Neklātes kolchoza uzskaites kursu Latvijas filiāles grāmatvede Jonāne, Jēkabpils Lauksaimniecības tehnikuma skolotājs Ambrazēvičs nebeidz jūsmot par mācību un dzīves apstākļiem Timrjaveza vārdā nosauktajā Lauksaimniecības akademiā. Sešu nedēļu kursus viņi labāko Maskavas speciālistu vadībā paplašinājuši savas zināšanas socialistiskās lauksaimniecības organizācijas jautājumos un tagad varēs audzināt augsti kvalificētus kadru Latvijas PSR kolchoziem un padomju saimniecībām.

Vasilis Fedotovs Maskavā vairākas dienas pavadījis Vissavienības Lauksaimniecības mehanizācijas institūtā un bāztin piebāztajā portfelī glabā sīkas ziņas un rasējumus par pēdējēnu uzlabojumiem kombinātu izmantošanā. Turpat viņš iepazīties ar projektu, kā mehanizēt visus darbus, sākot ar labi-

bas kuļšanu un beidzot ar graudu nodošanu elevatorā.

Nākošajā vagonā valda gluži cita noskaņā. Gandrīz bez mītas skan dziesmas, smiekli un jautri saucieni. Te sportisti no visām mūsu zemes malām brauc uz Vissavienības meistarības spēlēm Rīgā, Rīt viņi varbūt sastapsies asā cīņā, bet šodien bokseri PSRS sporta meistari Čebotarjovs un Silčovs draudzīgi sēž viens otram blakus un apspriež labākos taktikas pagēmiņus. Viņus pavada PSRS Nopelniem bagātais sporta meistars Viktors Michailovs, kas Rīgas Jūrmalā trenēs Latvijas PSR «Darba rezervju» izlases vienību.

Pēkšņi kāds pasažieris pielec kājās un smaidot sāk diriģēt jauniešu skandināto dziesmu. Tas ir muzikas autors, pazīstamais komponists Fradkins, kas izmanto savu atvaļinājumu, lai iepazītos ar latviešu tautas folkloru, ievītu tās temas jaunās dziesmas un tādā veidā popularizētu senas melodijas visā mūsu plašajā Dzimtenē. Kultūras laukā darbojas arī viņa kaimiņš, filologijas zinātnieks, profesors F. Golovinčenko, kas Rīgā nolasis lekciju par lielo krievu revolucionāro demokrātu N. Černiševski.

Krievu paruna saka: «Zvejnieks zvejnieku pazīst no tālienes.» To pašu var attiecināt uz studentiem. Atgriežoties pirmajā vagonā, redzam, ka to skaits krietni pieaudzis. Te partijas Krustpils rajona komitejas sekretare Zēberga, kas sāks mācīties Maskavas Augstākajā partijai skolā, pulciņš LVS studentu, kuriem vietējā komiteja rīkojis interesantu ekskursiju uz Maskavu. Tur viņi sastapuši citus ridziniekus — divdesmit LVS arhitektūras nodaljas 4 kursa studentus, kas pavada prakti Maskavas augstceltņu būvdarbus.

Gandrīz visu ceļu vilciena priekšnie-

ka O. Dovladvekova nodalījumā uzturas Rostovas ple Donas dzelzceļu depo darbinieks I. Ozernijs. Viņš dodas uz mūsu republiku, lai iepazīstinātu Rīgas depo strādniekus ar šāvēnu darba metodēm un pēc tam savukārt iepazītos ar Klaudijas Baranovskas pasākumu. Ozernijs jau ceļā izskaidro vilciena priekšniekam, kā posmā no Rēzeknes līdz Skrīveriem varētu kāpināt braukšanas ātrumu, kā labāk mainīt lokomotīvi.

Patiešām, šai stundā, kad Rīgā jau tuvu, daudzliem liekas, ka vajadzētu pātrināt vilciena gaitu. Porcelāna un fajansa fabrikas direktors grib ātrāk tikt savā uzņēmumā un iepazīstināt darba biedrus ar Maskavā saņemtajiem pasūtījumiem. Mākslinieks Viktoram Pimenovam arī trūkst pacietības — viņam Rīgā jāsapņem kombinātā «Māksla» izgatavotās vāzes Vissavienības Lauksaimniecības izstādei. Pedagoģ Gorupa zina, ka Majoros, tirdzniecības darbinieku pionieri noņemtnē, viņu gaida 400 bērnu, kuriem tas ved Maskavā apstiprinātu interesantu un saturīgu brīvdienu programmu. Tomskas angabala kokmateriālu tirdzniecības organizācijas pārstāvis Dikovam taisni «rokas nīz» noslēgt ar Latvijas PSR uzņēmumiem abpusējus rūpniecības preču piegādes līgumus.

Aizmugurē jau palikusi Ogre, Ikšķile, Salaspils. Pārmijas, sargu būdīgs un pārbraktuves ik uz soļa, lokomotīves atkārtotie svilpieni. Gar logu atslid atsevišķas priekšpilsētas mājas, vilciens izbrauc zem vīdudukta un pāmazām palēnina gaitu. Tad pastiprinās sliedžu dunopas dobjā atbais, seko strauja bremzēšana, un no stacijas pērona jau māj sagaidītāji. Vilciens no Maskavas, kā draudzīgā palīdzība izstiepta roka, sasniedzis ceļa mērķi — Padomju Latvijas galvaspilsētu.

Nams Maskavā, kur dzīvojis Vladimirs Majakovskis. Šeit ierīkots liels dzejnieka muzejs.

VLADIMIRS MAJAKOVSKIS

«Lai dzīvo revolūcija,
strauji un priecīgi!
Sis ir —
vienīgais
cildenais karš
no visiem,
par ko vēsture liecina.»

Tūlī pēc patvaldības nogāšanas Gorkija vadītajā avīzē «Jaunā dzīve» parādījās Majakovska dzejolis, kurā dzejnieks apliecināja prieku par revolūciju un gatavību aizstāvēt tās sasniegumus. Mūsu ir zeme, gaiss ir mūsu, un nevienam nekad mēs neļausim plosīt lodēm mūsu zemi! Bet viņa istā revolūcija, kurai dzejnieks ar varenu versmi un nesalaužamu uzticību ziedoja savu dzīvo Oktobra vētrās ar «Auroras» zāvēm. «Pieņemt vai nepieņemt? Tāda jautājuma man nebija. Mana revolūcija. Atgāju uz Smolniju. Strādāju. Visu, kas bija jādara.» Tā viņš rakstīja vēlāk savā autobiogrāfijā un līdz pat nāvei pildīja dzīvē savu lēmumu ar vēl nepieredzētu, kaislīgu spēku un neatlaidību.

Majakovskis visu mūžu bija neloķams un uzticīgs partijnieks, partijas dziesminieks un cīnītājs. Oktobra revolūcija, Komunistiskā partija, Padomju tēvzeme pilda Majakovska dzīvi un darbu ar dziļu un spožu saturu. «Majakovska vārds mūs izved no visa parastā robežām.» — iesākās kāda pazīstama grāmata par dzejnieku. Un neparastais ietveras ne tikai Majakovska staltajā augumā un skanīgajā balsī, viņa panta kāpnēdīgajā uzbūvē, viņa vārdu asumā, valodas jauninājumos un pātagas sitieniem vai zobena cirtieniem līdzīgajās atskaņās, bet gan izpaužas pašā viņa varenajā talantā, mērķtiecīgajā virzībā, nemītigajā degsmē, tālu un augstu uzlidojošajās domās.

Jau pieminētajā pirmajā pēcrevolūcijas dzejolī Majakovskis saka: «Ticu cilvēka sirds dziņumam!» So ticību viņš smēlās vienkāršo padomju ļaužu, sarkanarmiešu, komjauniešu, komunistu nesavtīgajā, pašizlīdzīgajā kalpošanā Padomju tēvijai, partijai. Si negraujamā ticība viņu pacēla augstu jo augstu kā revolūcijas kareivī, tautas tribunū. Viņš nešķiroja pienākumus, uzdevumus, darbus lielos un mazos, pievilcīgos un netikamos, svarīgos un sīkos. Viņam bija svarīgs viss, ko izvirzīja dzīve, kas palīdzēja stiprināt jauno padomju republiku. Viņš zīmēja plakatus un sacerēja aforistiskus, trāpīgus pantigus ROSTA logiem, palīdzēdams sagrāut baltgvardus un interventus. Viņš rakstīja preču reklamas, pašķirdams ceļu jauno rūpnīcības uzņēmumu ražojumiem. Rakstīja par higiēnu, cīnījās pret zemnieku atpalicību, pret reliģijas māģiem. Krustām šķēršļiem izbrauca visu valsti, uzstādāms pie strādniekiem fabrikās, pie robežsargiem, studentiem.

Arzēmēs viņš sevi uzlūkoja par padomju tautas un kultūras sūtni, «dzejais pilnvaroto pārstāvi». Majakovskis norāva maskas imperialistu barvežiem, parādīja Amerikas trestu ķēniņu isto, dzīvniecisko dabu, viens no pirmajiem pacēla balsi pret buržuazisko Rietumu kultūras dievināšanu. 1923. gadā viņš rakstīja: «Mēs pat nepamanījām, kā mūsu provinces pilsētas bija kļuvas par republiku, federāciju galvaspilsētām, kā pilsētiņas bija kļuvas par varenas revolucionaras kultūras centriem un kā Maskava no Eiropas otrās

šķiras pilsētas kļuva par pasaules centru. Tikal braucienā pa Eiropu salīdzinājumā redzi Gulivera soļus. Patlaban Parīze atbraukusām krievam šķiet kaut kāda pasaules nomale.»

Savās mājās viņš neaizvēra acis uz trūkumiem, nīkni šauta kaitniekus, dikdiepus, tūļas, biokratu, uzpūtenus. Par padomju patriotu, humanistu un proletarisko internacionālistu sauca viņu šodien šo vārdu labākajā, visaugstākajā nozīmē. Par rakstnieku, kura darbi saskan ar mūsu laiku, palīdz celt mūsu dzīvi, mēdz sacīt, ka tāds rakstnieks dzīvo un cīnās kopā ar mums. Pilnā mērā tas sakāms par Majakovski. Šais dienās padomju ļaudis ar saasinātu uzmanību domāja par to, cik neatlaidīgi dzejnieks skubināja būt alai modrigiem, cik augstu viņš vērtēja padomju tautu draudzību.

Liela ir Majakovska ietekme krievu, visu padomju tautu, visas pasaules dzejas un vispār rakstniecības attīstībā, un šai ziņā viņš nostājas blakus Maksimam Gorkijam. Daži kritiķi gluži nepamatoti mēģināja atraut Majakovski no klasiskās krievu literatūras, iztēdami šo vareno ozolu pavisam bez saknēm. Tās aplamās domas jau atmetas, un mēs skaidri saskatām lielās krievu dzejas tradīciju zelta pavedienus un redzam arī mūsaiķu dzejniekus, kas mācījušies un mācās daudz no Majakovska. Nevar un nevajag atdarināt ne Majakovski, ne kādu citu rakstnieku, — kas pantos staigā pa kāpnēm, tas jau nu tūlī nav majakovskietis. Bet mācīties no lielā dzejnieka amata meistarību, pacilātību un dedzību, dzejas aktualizēšanu var visi, ne vien dzejnieki, bet arī prozaīki un dramaturgi un citu mākslu darbinieki. Majakovskis tuvojas ikdienai, visparastākajām lietām un parādībām ar patiesīgu realista acīm un padarīja tās pievilcīgas. Mīkstmieši, aiz kuru ārīšīgā smalkuma slēpās tumsība un naids pret revolūciju un tās dziesminieku, dēvēja viņu rupju, negribēdami atzities, ka Majakovska asās satiras plīķi dara negantas sāpes. Apbrīnojamas, pārsteidzošas un ledarbigas ir viņa hiperbolas, viņa gleznas un atskanās. Un visu to dara dzīvu un nemirstīgu viņa dīzenais dzejnieka talants, viņa tautiskums un internacionālisms, viņa uzticība Dzimtenei un partijai. Bieži viņš paceļas varenas patētikas augstumos, un tad viņa patošā nav nekā fražaina, novalkāta, retoriska, tas alzrauj ar idejisko cildenumu un jūtu dziļumu. Atkal un atkal pārlasām Majakovska aizrautīgās rindas:

«Tie plāni,
kam pieru stacijas reiz
atstāt
trūkuma bremze liedza,
tagad
zilajā dienā
slieties steidzīgi,
dzelzī,
akmenī
formēties tiecas.
Un es to
par cilvēces ziedoni
dēvēju,
kas darbos
un cīņos šalc;
es cildinu
manu tēviju,
tā — brīvu cilvēku valsti.»

J. Sudrabkalns

Vladimira Majakovska mantojums un tradīcijas

O. REZŅIKS

Nesatricināma ticība socialisma uzvarai, dedzīgs padomju patriotisms, dziļa uzticība Komunistiskajai partijai padarīja Vladimīru Majakovski par padomju tautas visprogresīvāko domu, jūtu un cerību paudēju, iedvesa dzejniekam patosu apdziedāt padomju tautas nemītīgo virzīšanos uz priekšu, deva viņam prasmi ieskatīties nākotnē. Viņš rakstīja:

Es slavīnu tēviju,
kāda tā ir,
bet trīskārt —
to,
kāda būs...

No tā paša varena patriotiskā avota Majakovskis smēlās lielo dusmu un nauda iznīcinošo spēku, kas vērsās pret imperialistiskajiem plēsoņām, satiru, ironiju un sarkasmu pret visu atpalicīgo, satrunējušo, pliekano — pret kapitalisma paliekām. Kā neviens cits viņš prata kodīgi, nīkni un ļoti pareizi ar trāpīgu vārdu atmaskot un nosodīt augstmaņīgos pompadurus, sevi iemīļjušos mīļpilsēņus, līdējus, blēžus un neliēšus.

Majakovska talanta izcila īpatnība bija viņa politiskā un dzejnieka talanta saliedētība. Viss, kam viņš gribēja plūdzēt nostiprināties dzīvē, iekarot augstumus, viss, kur viņš gribēja aktīvi iejaukties vai ko viņš centās nosodīt, atmetēt sākus, samīt, — tas viss izraisīja viņā spilgtu, gandrīz vai tautstāmu un redzamu dzejas tēlu, salīdzinājumu strauai ar noteiktām mērķim pievērstām vārsām, enerģisku dzejas plūdumu. Bet viņu savīņoja un iedvesmoja dzejot ikviens liels un arī mazs padomju dzīves notikums, kurā viņš saskatīja jauno, nākotnes dzīves asnu.

Majakovska dzimšanas sešdesmit gadu atceres dienu sagaidot, viņa dzīves un daiļrades pētīniekiem jau ir itin prāvs skaits speciālu, gan biogrāfiska, gan monogrāfiska rakstura darbu. Taču V. Majakovska daiļrades gaitu vērtējumos vēl aizvien jāstāpās ar vairākām kļūdainām tendencēm un maldīgiem uzskatiem, kas radušies, ar nevēsturisku, skolastisku pieeju apskatot tos vai citus faktus; tāpat jāsaduras ar sektantisku pieeju un šauru grupas interešu diktētiem apsvērumiem (piem., S. Treguba un A. Koloskova grāmata). Šā gada sākumā PSRS Padomju rakstnieku savienības sarīkotā plašā radošā diskusija par Majakovskim veiktajiem darbiem un «Pravdas» redakcijas raksts «Par V. Majakovska daiļrades marksistisku apgaismošanu» deva triecīgu bezprincipu nogrupēšanas noskaidrojumu, kas traucē apvienot spēkus Majakovska atstātā daiļrades mantojuma pētīšanai.

Majakovskis nav piedzimis kā «pats labākais, apdāvinātākais mūsu padomju laikmeta dzejnieks» — viņš kļuva par tādu, lauga par socialistiskā realisma dzejas spilgtāko pārstāvi, nostālgājot sarežģītu ceļu, kura grūtības nevajag un nedrīkst nedz notuēt, nedz vienkāršot. Viens no visneskaidrākajiem, pretinīgi iztulkotajiem momentiem Majakovska jaunības biogrāfijā līdz šim bija viņa attieksmes ar futurismu un arī pats šā buržuaziskā literārā novirziena vērtējums. Mēģinot nolāgt vai pat noslēpt jaunā Majakovska maldus, kādos tas nokļuva, atrazdamies futuristu ietekmē, daži literatūras zinātnieki (piemēram, Koloskova, Treguba), pretēji vēsturiskajai patiesībai, grib pīdēvēt futuristiem kaut kādu «progresivitāti», centienus noārdīt buržuazisko mākslu un pat «uzbrukumus buržuaziskai mūziķniecīkajai iekārtai». Turpretim īstenībā futurisms bija tikai viens no buržuaziskās decadences paveldiem, savā būtībā prettautisks un reakcionārs.

Futurisma kanonu ietekmes izpaužas arī jaunā Majakovska izteiksmes un dažās viņa tā laika dzejās. Nav nekādas vajadzības to slēpt. Noteicošais, galvenais arī pirms Oktobra revolūcijas taču bija jaunā dzejnieka demokrātiskie, revolucionārie centieni, kas ar vislielāko spēku izpauzies poemā «Mākonis ūzās». Kā to pareizi norāda daži pētīnieki (piemēram, V. Percovs), ļoti liela ietekme uz jaunā Majakovska pasaules uzskata veidošanos bijusi viņa līdzdalība nelegālajā partijās darbā un vēlāk arī tam apstāklim, ka viņš kļuva aizvien tuvāks ar Gorkiju.

Rakstnieku savienībā notikušās diskusijas laikā izemīlās tendence pīdēt Majakovska daiļrades attīstību. (K. Simonova runā un rakstos laikrakstā «Literaturnaja Gazeta» ir runa par trim galvenajiem posmiem: pirmais posms — pīrsrevolūcijas laiks;

otrs — pīlsoņu kara gadi un pirmie gadi pēc tā, līdz darba sākumam pie poemās «Vladimirs Iļičs Lēpins» un trešais — sākot ar šo poemu un ietvērot visu Majakovska vēlāko daiļradi.)

Bet neatkarīgi no tā, vai ievēro šādu dzejnieka daiļrades sadalījumu posmos, svarīgākais Majakovska pētīšanā (kā tas pamatoti norādīts «Pravdas» rakstos, kā arī K. Simonova runā un rakstos) ir plaši parādīt Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas un Komunistiskās partijas dzīvošo ietekmi uz dzejnieka idejisko un māksliniecisko izaugsmi, uz viņa dzejas saturu un formu.

Dīemžēl vēl līdz pēdējam laikam pēcrevolūcijas posms dzejnieka daiļradē visumā nav pietiekami plaši apgaismots un analizēts. Tā, starp citu, vēl vāji parādīts, kāda loma bijusi Majakovskim kā padomju dzejas vadītājam, kurš vienmēr atradies tās attīstības centrā. Majakovska daiļrades pīrsākumus dažu labu reizi mēdz aprobežot ar pīrsrevolūcijas literāro «skolīņu» šaurajiem ietvariem. Turklāt viņa novatoriskos centienus viens otrs (piemēram, S. Treguba) iztulko kā krievu klasiskās vārsmošanas un pat valodas «uzspīdīnāšanu». Tā Majakovskis tiek nīhīlistiski nostādīts pretstatā krievu dzejas klasiskajai pagātnei un arī tās šodienai. Bet īstenībā Majakovskis taču ir lielās krievu dzejas talantīgs turpinātājs. Ar tādiem šīs dzejas gigantiem, kādi ir Puškīns un Nekrasovs, Majakovskis tuvinā uzskatu kopība dzejas jautājumos, daiļrades centieni raksturs, attieksme pret valodu, novatorisko meklējumu gars, spilgti izteiktāls demokrātisms. Puškīns saskatīja dzejas nākotni tās pārvēršanā par tautisku dzeju, sakausējot vienkāršās tautas valodu ar grāmātu valodu. «Tautas vēsture pīder dzejniekam», — rakstīja Puškīns Gpedīdam. Cik tas ir tuvu Majakovska dzejas centieniem un viņa daiļrades praksei!

Daudzas kļūdas Majakovska tradīciju noteikšanā saistītas ar formalistisku, dogmatisku izpratni par viņa dzejas formu, ar sektantiski aprobežotu iztulkojumu jautājumā par paša dzejnieka attieksmi pret dzejas daiļrades principiem. Nosakot, vai kāds dzejnieks pīskaitāms Majakovska sekotājiem, viņa daiļrades tradīciju turpinātājiem, ar S. Treguba «gādību» par galveno un īstenībā pat par vienīgo kritēriju pasludināta panta, ritma, atskaņu veidošanas ārējā līdzība. Sakarā ar to «mantojuma tiesības» pīšķirtas vienīgi N. Asejevam, S. Kīrsanovam, M. Lukopīnam un vēl vienam vai diviem maz pazīstamiem dzejniekiem... Šāda pozīcija rāda, ka vēl aizvien mēdz pārāk zemu novērtēt padomju dzejas sasniegumus pēdējos gadu desmitos pēc Majakovska, ka vēl joprojām mēdz nevērtīgi, nīevājoši izturēties pret vadošo padomju dzejnieku daiļradi, kuru balss ar sevišķu spēku atskanējusi Lielā Tēvijās kara gados, kā arī pēckara gadu labākajos dzejolos un poemās. Kara gados A. Surkova, K. Simonova, A. Tvardovska dzejoli (it īpaši A. Tvardovska poema «Vasilis Tjorkīns»), M. Isakovska dzejas un dziesmas atrada ceļu uz miljonu cilvēku sirdīm, stiprinot tajās patriotisma jūtas, pauzot tautas ticību uzvarai, izturību bargajos pārbaudījumos, gatavību veikt varoņdarbus, apdziedot tautas morālo dīzenumu. Lielas patiesības spēks skan padomju dzejas balsī cīņā par mieru. Atcerēsimies tikai kaut vai tādas dzeju krājūmus kā K. Simonova «Draugi un īsenādieki» un A. Surkova «Pasaule — mieru».

Majakovska novēlējumu garam, jēgai un būtībai sveša ir sīkmaņīga nogrupēšanās, šaurība un aprobežotība novatorisku meklējumu izpratnē dzejas laukā. Plaši jo plaši pazīstamais Majakovska novēlējums «valrāk dzejnieku, labu un dažādu» izsaka vēlēšanos redzēt mūsu padomju dzeju daudz spilgtu, savdabīgu dzejnieku individualitatu, kas ar savu talantu kalpo revolūcijai.

«Jābūt savas šķiras pīrmīndīniekam, kopā ar savu šķiru jācīnās visās frontēs. Jāsasit druskās pasacīņa par mākslas apolītiskumu», — rakstīja Majakovskis. Viņam galvenais dzejā bija tās idejiskums, tās tautiskums, aktīva kalpošana Tēvijai, cīņai par komunismu.

Taču satura pareizība pati par sevi vien vēl nav izšķirīgais faktors, kas noteiktu dzejas ietekmi un ledarību. Kā to teica M. I. Kalīņins, Majakovskis «centās sakausēt ar revolucionāro tautu ne tikai savu darbu saturu, bet arī formu». Turklāt brīdēdumu sasniegušā Majakovska — «Dziesmas par Padomju

pasī», poemu «Vladimirs Iļičs Lēpins» un «Labi», kā arī ārzemēm vēltītu dzejolu autora — formas meklējumiem ne mazākajā mērā nav bijis patstāvīgas nozīmes formalistiskā garā. Tas izriet kaut vai no tā, ka dzejnieks nav centies kanonizēt sava panta formu un noraidīt citus dzejiskās izteiksmes līdzekļus. Savu konkrēto panta formu Majakovskis uzskatīja vienīgi par līdzekli, kas dod iespēju ļoti spīgti, precīzi un spēcīgi, dziļi un pilnīgi atklāt dzejas idejisko saturu, tās pamattendenci, lai tā labāk kalpotu revolūcijai. Šajā ziņā raksturīga ir dzejnieka atbilde uz kādu zīmīti: «Man jautā: vai proletariskās revolūcijas interešu labad es sāktu rakstīt jambus? Es teikšu, ka rakstītu.»

Taču visnozīmīgākais temats bez pīeacīgas atkāsmes dzejā zaudē savu ledarbes spēku, un Majakovski «bīdē» «noslīdēšana līdz vienkāršam politiskam pārstāstījumam». Dzejā nedrīkst būt vietas apolītiskumam, gurdenumam, mīlegaiņībai, retoriskai plāpībai. Bet tur, kur izlaužas dzejnieka — notikumu aculiecinieka un līdzdalībnieka dzīvās, savijotās jūtas, tās var izteikt dažādā «dzejas apdares» formā.

It kā brīdinādams pārlieku uzcītīgos «majakovskīešus» no viņa panta formas dogmatiskās izskaidrošanas, Majakovskis rakstīja: «Jauninājums, protams, neprasa kā pīekšnoteikumu pastāvīgi izteikt nedzirdētas patiesības... Jambas, brīvais pants, aliterācija, asonance rodas ne jau katru dienu. Var darboties, turpinot, īevīesot, izplatīt tos.» Val nav skaidrs, ka mēģinājums «atstumt» no labākā padomju dzejnieka tradīcijām visus tos, kas neraksta «kāpnītes», ir naldīgs pašam Majakovskim un sagroza viņa novēlējums? Pate Majakovskis bija augstas pīlsoņa apzīņas paraugs, dedzīgi kalpojot ar savu dzeju komunismam. Viņš bija dzejnieks — tribuns ar pērkonīgu balsi un īleliska agitatora, politiskā masu darba darītāja temperamentu. Viņa dzeja gandrīz vienmēr ir saruna ar miljonu masām, ar savu zemi, ar visu pasauli, ar vēsturi, ar nākotni, kaut arī šī saruna būtu par visapslēptāko, visīntīmāko un personīgo...

Majakovska tradīciju būtība ī prasme īlauzties dzīvē ar tās visvārīgākajām, vītalajām prasībām, dēdzīgi, ar patosu atsaukties uz visiem svarīgākajiem notikumiem pašu zemes un ārzemju dzīvē, savījoti, ar dziļu personīgu īnteresētību risīnāt etiskas problēmas, neatlaidīgi, ar īlelu sparī cīnīties par pareizām literatūras pozīcijām, satīriski šausīt novecojušo, savu laiku pārdīvojušo, tumsu un zemīko — un visu to darīt spīgti un dzejīski, ar dīzijām un pīlnīgām īlīrīskām jūtām.

Dzejīniekus tuvinā Majakovskim nevis formas ārējā līdzība, bet dzejas īekšējā enerģīja, tās tautīskums, dīzījums, ar kādu dzejīnieks atsauca uz tagadējā laikmeta īlelajiem tematiem. Un šajā ziņā Majakovska tradīcijām īsti tuvas ir īzjustās, dusmu pīlnās vārsmas K. Simonova dzeju grāmātā «Draugi un īsenādieki», A. Surkova dzeju krājūmā «Pasaule — mieru», A. Tvardovska vārdi par dzejīnieka uzdevumu poemā «Aiz tālām īr tālām» utt.

Taču, lai gan mūsu dzejā (tajā skaitā arī augstāk īplemīnēto dzejīnieku daiļradē) īr atsevēšķas, turklāt dīezgan īevērojamas īveīkmes, Majakovska īlelīskās tradīcijas tajā vēl nav pīteīkāmī īzkoptās, nav guvušās pīlenācīgo attīstību. Padomju tautas mīlzu panākumi cīņā par komunīsmu, tautas demokrātījas zemju īleīle sasīnīgumi ceļā uz socialīsmu, visas pasaules tautu pīaīši īzvērstā cīņā par mīeru, zīnātnes, kultūras un māksīlas varenās uzplaukums, personības spēju un talantu pīlīgā atrāīlīšanās socialīsa nometnē — tas viss īr nīezsmējams dzejīskās īedvesmas avots. Uz rakstīt par to visu ītkpat svaīgi, spīgti, ar īeskatu nākotnē, īepnī un īedvesmoti, kā to prātīs un darījis Majakovskis — tāds īr padomju dzejas neatīiekamās uzdevums.

īet pa viņa norādīto ceļu, sekojot īīm tradīcijām un īevērojot tās, īkvīenam īstām dzejīniekam nozīmē ar vīslēm savīem spēkīem, talantu un daiļrades īndīvīdualītati nīerīmtīgi, nīenoguroīši kalpot dzejā tautai. Tas nozīmē ar visu personīgo īnteresētību un degsmī atsaukties uz tagadējā laikmeta īlelajiem, ļoti aktualajiem tematiem, uz vīslēm notīkumiem, kas savīļpo tautu. Tas nozīmē palīdzēt padomju cilvēkiem vīpu cīņā par mīeru, par īaimī, par komunīsmu.

Sajā īzpratnē Majakovska tradīcijas, viņa mantojums bīja, īr un palīek ceļā rādītāja zvāīgzīne visas PSRS tautu dzejas tālākajā attīstībā.

V. MAJAKOVSKA SATIRISKIE DZEJOJI

Biedrs Ivanovs

Biedrs Ivanovs — tās aknām,
 vīrs, dūšīgs kā plācenis, smaidam,
 štatoss ienudzis, mīcīdī,
 stiprāk par rāceni.
 Sēd — vīpš sev
 nomainīgi krēsliā, priekšniecības masku,
 sēdēt ieradis, priekšniecības parašs,
 pie sekošiem tikumiem darbā izskatu arī.
 darba pieradis. Priekšniecība vēlīga —
 let cienīgs pie telefona, vīpš arī
 celies no galdā, nebūs par asu.
 — Kas jautā? Priekšniecība rupja —
 — Ā, tas, biedri JŪS! vīpš rupjības daris.
 Un pēkšņi — klusu vīpš cietis.
 mute atplaukst smaidā saldā —
 šķiet, sastingis
 mute aiz zobiem ciešajiem.
 par torti kļūst. — Lai, sak,
 Kad priekšniecība pirmie
 tādū, anekdotu stāsta, protestē citi.
 kas nosarkt liek, lai būtu par tiem? —
 pat kokam, Sīs —
 Ivanovs smeļ, muti plati vajā vārtu, atlaists.
 kaut pašam smeldz zobs Tas —
 ne pa jokam, vienīgi Ivanova mūlis.
 Ja jautās tā ieskatus, Līdskības
 apjuks tūlīt, ziepēm
 un atbildi atliek, iztepināts,
 līdz ritam, šķien
 nākamajam, tas visur
 bet rit, bez kādām pūlēm.
 tādus ieskatus, šķe teiktāis
 paudis vīpš, nav jaunums nekāds, —
 kādī cienītam biedram vadītājam, jums nav
 Priekšniecību atzelta, Ivanova tāda?
 kā putekli projām, pilnā kaklā
 Kas daļas tur, (nevis kaut kā),
 Ivanovam — paties?
 Vīpš kalpos, Sarkanos
 citai personai, tautas komissariatos
 joprojām, — vai pirmsoktobra konsistorijā? —

Dieva putniņš

Ienāk vīpš un zemu klanās,
 Spiežu roku.
 «Biedri —
 sēdēt!
 Jūs pēc
 autografa
 mana?»
 «Nē.
 Mersī.
 Es —
 rakstnieks, redziet.»
 «Rakstnieks?
 Jūs?
 Tad atvainojiet.
 Domāju,
 ka švaukstis.
 Jā gan.
 Labi,
 lasiet,
 deklamējiet,
 skaudrais
 kaujas maršs
 lai skan.
 Ideju
 jums
 kaudzēm jābūt.
 Jaunu
 domu —
 vagoniem.
 Nu lai tiek tad
 ausim abām.
 Atbild vīpš
 ar vārdiem šiem:
 «Rakstnieks es.
 Ne prozists, zināt.
 Man
 ar muzām sakari.
 Stils
 kā kurts man izsmalcināts
 «ce qu'on appelle
 la poésie.»
 Pakausī
 ar maigām rokām
 zīda
 cirtas
 atmetis,
 vīpš
 kā auns ar zelta sprogām
 sāk blēt,
 muti atplētis.
 Mēness raugoties
 kā brīnā,
 strautiņš
 burbulējot
 miegā.

Līkās, tinkāš,
 kur mandolina,
 līkās,
 šells dūc lēni, negi.
 Piere
 cēli kvēlot sāka,
 vija
 nimbis
 tā matu cirtās.
 Cietos,
 cietos —
 vajā sprāgu,
 pēkšņi
 dūri
 galdā cirtu.
 «Palūgšu jūs
 mazliet isāk.
 Pietiks
 dzejnieku jums ākstīt!
 Sejs vai
 pakalpuse —
 drizāk
 pukuzirnis jūs,
 ne rakstnieks.
 Jūs,
 pa gaisiem lidinoties,
 putns
 cilvēkaugumā.
 Jūs
 no kanariņiem, proties,
 strazdiņš jūs, musjē,
 jā, jā.
 Vai gan
 cīņās,
 grūtībās
 mēs lai
 nelgām
 vaju jautu?
 Mūsu dienās
 dzejnieks
 tas,
 rakstnieks
 tas,
 kas iet ar tautu.
 Prom šo torti! — Sēnalas!
 Dodiet dzeju —
 istu maizi.
 Mūsu dienās
 rakstnieks tas,
 kura vārdi —
 maršs
 un lozungsi!»
 Atdzejojis P. Sils

MAJAKOVSKIS PAR LITERATURU

MIRDZA ABOLA

Vladimirs Majakovskis, labākais un talantīgākais padomju dzejnieks, blakus Maksimam Gorkijam ir kveles cinitājs par dziļi idejisku, mākslinieciski pilnvērtīgu, tautas interesēm kalpojošu literatūru. Viņa dzejoļos, viņa rakstos par literatūru atradīsim daudzās vērtīgas atziņas, kas aktuālas arī šodien, kad padomju rakstnieki, izpildīdami partijas XIX kongresa vēsturiskos lēmumus, cenšas radīt izcilus, komunisma celtniecībai ledvesmojošus darbus.

Liela vieta V. Majakovska daiļradē ir jautājumam par literatūras uzdevumiem. Jau 1914. gadā, vērsdamies pret dekadentisku, izvīrtu literatūru, Majakovskis rakstīja: «Mākslai ir augstāki uzdevumi nekā atvieglināt līkera izvēli pēc Severjapina cenrāžiem, vai kutināt iemiegošu buržuju ar Verbičkas romāniem.» Vēl nebūdamas pilnīgi brīvs no futuristu kaitīgās ietekmes, vīpš jau uzskatīja, ka mākslai jāatspoguļo reālā dzīve, jāatbilst tautas interesēm. Viņa agrajā daiļradē šī doma vēl nav izkristalizējusies pilnīgi skaidri. Ta kļūst par Majakovska galveno vadlīniju revolūcijas gados, dzejniekam stingri nostājoties proletariāta līdzcīnītāja pozīcijās. Vīpš savu talantu pilnīgi atdod revolūcijas kalpībā, vērtēdams literatūru no tā viedokļa, cik tā palīdz komunisma celtniecībai.

«Saki, vai tu esi padarījis, vai centies padarīt savus dzejoļus par šķiras ieročiem, par revolūcijas ieročiem?» — ar šādu jautājumu V. Majakovskis griežas pie ikviena padomju rakstnieka un asi izsmej visus sentimentālos mēnesnicu apjūsmotājus, pasaules skūmju cietējus, kas aklī un kurli pret degošajiem sabiedriskās dzīves jautājumiem.

Kalpošana komunismam kā padomju rakstnieka darbības lozungis izskan daudzās viņa dzejoļos, poemās. «Vēstījuma proletariskajiem rakstniekiem» Majakovskis saka:

Es
 pēc komunisma
 dzejoļus vērtēju.

Visiem tiem, kas uzskata, ka īstai dzeijai jāpāceļas pāri ikdienai, nav jānodarbojas ar politiku, Majakovskis atbild: «Runā, ka Majakovskis, redziet, dzejnieks, tad lai vīpš arī sēž uz sava dzejnieka soliņa... Es neesmu dzejnieks, bet galvenām kārtām atdevis savu spalvu kalpībai, ievērojiet, šodienas kalpībai, tagadnes īstenībai un tās pavadonē — padomju valdībai un partijai.» Savu dzejnieka darbības manīfestu vīpš deklarē poemā «Vladimirs Iljičs Leņins», kur par sevi saka:

zinu,
 līriķis
 saviebs seju,
 kritiķis
 steigsies
 ar pātagu pakapāt.
 — Kur te dvēsele?
 Tikai vārdus slejas!
 Un kur ir dzeja?
 Tikai avīzē sakāmais!
 Kapitalisms —
 šis vārds bez dailes.
 «Lakstīgala»
 daudz jaukāk skan.

Bet man
 to teikt
 nekad nebūs bailes,
 jo dzeja
 ir apīllozungs mans.
 Sīs nav tas laiks —
 sākt mīlas brēkas,
 gan paspēju vēlāk
 rakstīt un dvest.
 Tagad
 savu skaļo
 dzejnieka spēku
 tev,
 pamatšķira,
 atdodu es.

Poemā «Pilnā balsī» un vairākos dzejoļos Majakovskis asi izsmej apolītiskos, bezidejiskos dzejniekus, kas laikā, kad kapitalistiskajā pasaulē proletariāts, atradams ekspluatatoru jūgā, dzīvo posta dzīvi, kad Padomju Savienībā niknas šķiru cīņas apstākļos velcama grūtais komunisma celtniecības darbs, zina tikai romances skandināt, selkani strinkšīnāt mandolīnu. Vīpš aicina tos saviem dzejas ieročiem aktīvi cīnīties par komunisma uzcelšanu. Bet gaišās, saulainās komunisma celtnes vārdā ir jāatbrīvo būvlaukums no visiem grūžiem, visiem kapitalisma atkri-

tumiem, kas indē padomju cilvēku apziņu. Padomju rakstniekam jāveic arī sanitāra, asenizatora loma. Poemā «Pilnā balsī» Majakovskis par sevi saka:

Es, asenizators,
 udeņa vedējs,
 revolūcijas
 mobilizētais un darbā iecelts,
 aizgāju frontē
 no dižcilšu
 dārza
 dzejas —
 kaprīzās vecenes.

So padomju dzejnieka asenizatora lomu Majakovskis veic ar savu dzeļo un trāpīgo satīru par mīletpilsoņiem, birokrātiem, bezprincipu chameleoniem, kas ik dienas maina pārliecību, cenzdamies to pieskaņot priekšniecības uzskatiem, par mēpsevīkiem un fašistu rokaspūšiem, par visiem, kas traucē komunisma celtniecību, grib kļūt progresīvo spēku attīstību pašulē. Majakovskis apkaro padomju cilvēkus īpašības, kas raksturīgas pagātnē — kapitalismam un neatbilst komunisma celāju morāles normām. Majakovska satīra ievērojami palīdzēja cīnīties ar negatīvajām parādībām padomju dzīvē.

Majakovskis prasa, lai literatūra aktīvi leļaucas dzīvē, mobilizē masas, nebaidās piedalīties aktuālāko un sarežģītāko jautājumu atrisināšanā. Tā dzeļoli «Pavēle Nr. 2 mākslas armijai» (1921.) vīpš atgādina visas tās grūtības, kas jāpārvar Padomju zemei pēc pilsoņu kara. Depo brēc lokomotīves pēc Doņecas ogļiem, pēc atslēdzniekiem, mehanikām. Upju iztekas cauriem sāniem guļ kuģi un sauc pēc Baku naftas. — Kam gan ir interese šajā laikā, — raksta Majakovskis, — klausīties tādās dzeļās kā: «Ak, nabadzīpš! Kā mīlē' vīpš un bija nelaimīgs...» — Ir vajadzīga jauna māksla, un Majakovskis pavēl mākslinieku armijai:

Biedri,
 dodiet jaunu mākslu —
 tādū,
 lai republiku no dubļiem izvilktu.

Majakovskis pats ar savu daiļradi nav baidījies risināt jebkuru uzdevumu, kas aktuāls un nozīmīgs pašreizējā momentā. Viņa darbu bagātāji klāstā atrodam dzeļoļus, kas vērsas pret reliģiskajiem māņiem, mudina izturēties pret sievīti biedriski, cīnās pret tautai nesaprotamu svešvārdu lietošanu avīzēs, skubina salābot izbrauktās, dubļainās ielas u. tml.

Dzejnieka darbu Majakovskis uzskata līdzvērtīgu tam, ko veic strādnieks, kas no dienas dienā vairo padomju cilvēku materiālo labklājību, jo abi — kā dzejnieks, tā materiālo vērtību ražotājs — aktīvi ceļ komunismu. Dzeļoli «Dzejnieks strādnieks» Majakovskis atbild visiem tiem, kas dzeļoļus uzskata par niekiem, to autorus par dīdējiem:

Kto выше — поэт
 или техник,
 который ведет людей к вещественной
 выгоде?
 Оба.

 Мы равные.
 Товарищи в рабочей массе.

Majakovskis savā daiļradē un teoretiskajos darbos allaž uzsvēris, ka mākslai pareizi jāatspoguļo dzīve tās vēsturiskajā attīstībā, jārunā par to no tautas masu interešu viedokļa. Pareizi dzīvi var atspoguļot tikai tad, ja rakstnieks to labi pazīst un neidīlize, bet atsedz visus tās trūkumus, tā palīdzot tos novērst. Šādu prasību Majakovskis izvirza savā dzeļoli «Drapķis» (1921.).

Socialistiskā realisma metode prasa no rakstnieka parādīt šodienā arī nākotnes perspektīvas. «Īsta dzeļa, — raksta Majakovskis, — vienmēr, kaut vai par stundu, aizsteidzas dzīvei priekšā.» Savos darbos apkārodams veco, atmirušo, vīpš pats vienmēr prāta parādīt jaunā asus un aicināja arī citus rakstniekus to darīt. Dzeļoli

«Ivana Moļčalova» pārdomas par dzeļu» vīpš raksta:

Поэт
 настоящий
 eduвует
 заранее
 из искры неясной
 чное знание.

Iecerot literāru darbu, rakstniekam vienmēr skaidri jāapzinās sociālais pasūtījums, t. i., jābūt skaidrībā par to, ko viņa darbs dos tautai, ko tas dos dzīves virzībai uz priekšu. Rakstā «Kā darīnāt dzeļoļus» Majakovskis raksta: «Pie spalvas vajag ķerties tikai tad, kad nav cita līdzekļa kā runāt, izņemot dzeļoli. Vajag izstrādāt gatavas lietas tikai tad, kad jūti skaidru sociālo pasūtījumu... Lai labāk izpildītu sociālo pasūtījumu, jābūt savas šķiras avangardā, jācinās kopā ar šķiru visās frontēs. Vajag sacīst gabalu gabalos veco pasāku par mākslas apolītiskumu.»

Prasīdams, lai rakstnieks pret savu daiļradi attiektos kā pret ražošanu, Majakovskis izsmej un nosoda tos, kas runā, ka māksliniekam, lai radītu patiesi lielus darbus, vajadzīga kaut kāda mistiska «ledvesma». Vīpš saka dzeļoli «Mana runa izmeklēšanas procesā...» —

... es zinu, kam tie kopija.
 Viņu dziesmas
 popu mācība dzīva,
 vīpi —
 rimēts opija.

Nozīmīga ir V. Majakovska cīņa par padomju literatūras māksliniecisko meistariību. Līdzīgi M. Gorkijam vīpš lielu vērtību pievērš valodas pīmelementam — vārdam, kas, Majakovska vārdiem runājot, ir «cilvēces spēka karavīrs». Majakovska leksika ir ārkārtīgi bagāta. Vīpš rūpīgi atlasījis visprecīzāk domu izsakošos vārdus no lielā krievu valodas leksikas krājuma, bieži arī pats darinājis jaunus vārdus. Rakstā «Kā darīnāt dzeļoļus» Majakovskis pats stāsta, cik vīrīgi apsveris katru vārdu savos dzeļoļos, atkal un atkal pārdomādams, vai tie radīs lasītāja vispareizāko un visdziļāko emocionālo iespaidu, vislabāk izteiks domu.

Majakovskis prasa, lai rakstnieki dotu tautai patiesi lielus mākslas darbus, un apkaro tos, kas uzskata, ka vienkārša tauta no īstās mākslas saprot tikpat daudz kā «cūka no apelsīna» un tādēļ tai labi arī halturas darbi. Patlaban, kad partijas XIX kongress pīteicis nesaudzīgu cīņu pret halturu māksli, ar lielu aktualitāti skan Majakovska vārdi dzeļoli «Halturisti»:

Рабочий,
 крестьянин,
 шавбру возжжж,
 метущую чисто
 и густо,
 и месщ
 метя часов по восьмш,
 сметш
 халтурщ
 с ищкщства.

V. Majakovskis nosoda «draugu būšanu», kas traucē izvērsties biedriskai kritikai, neļauj novērst trūkumus rakstnieku daiļradē (dzeļoļis «Vēstījums proletariskiem dzejniekiem»), vērsas pret rakstnieku «sarīdīšanu», ko dara daži kritiķi, uzceļot vienu atsevišķu rakstnieku uz neaizsniedzama pjedestāla un noniecinot pārējos. Vīpš saka:

Man
 īstenībā
 vienu vajag —
 lai vairāk dzejnieku,
 labu
 un dažādu.

Visu Majakovska dzīvi, visu viņa darbību vadīja viena doma — visus savus spēkus atdot padomju tautai, atdot komunisma celtniecībai. M. I. Kāļiņš par Majakovski rakstīja: «Man šķiet, ka lielisks paraugs, kā jākalpo padomju tautai, ir Majakovskis. Vīpš uzskatīja sevi par revolūcijas cīnītāju un bija tāds pēc savas jaunradītāja būtības». Arī Majakovska izteicieniem par literatūru un tās uzdevumiem ir pamatā doma par to, ka rakstnieks reizē ir tautas vadonis un tautas kalps (Saruna ar finansu inspektoru par dzeļu).

Viņa teoretiskie principi ir paraugs, no kura vadīties mūsu šodienas padomju rakstniekiem, radot darbus, kas cienīgi varēnā laikmetā, kad notiek pāreja uz komunismu.

V. MAJAKOVSKA DARBU IZDOŠANA

Pēc Visavienības grāmatu palatas ziņām, V. Majakovska darbi mūsu zemē padomju varas laikā izdoti 535 reizes un viņu kopējais pārskats 20.390 tūkstoš eksemplāru. V. Majakovska dzejas un poēmas Padomju Savienībā izdotas 51 valodā.

V. Majakovska daiļrade kļuvusi populāra arī ārzemēs. Pēc dzejnieka bibliotēkas-muzeja ziņām, viņa darbi izdoti ārzemēs 30 valodās, to skaitā krievu, poļu, čehu, bulgāru, ungāru, ru-

maņu, korejiešu, albaņu, vācu, angļu, urdu (Indija), itāļu, franču, japāņu un citās valodās.

Sakarā ar dzejnieka atceres dienu Padomju Savienībā iznāk jauni V. Majakovska daiļdarbu izdevumi daudzās PSRS tautu valodās. Valsts literatūras izdevniecība laiž klajā divus sējumus, kuros ietilpst dzejnieka lielas poēmas, lugas un dzejas, kas sarakstītas laikā no 1913.—1930. gadam. Izdod arī V. Majakovska satiru krājumu.

Vladimira Majakovska dzeja latviski

Buržuaziskās Latvijas apstākļos informācija par V. Majakovski, kā arī pati viņa daiļrade latviešu lasītājiem ilgi nebija brīva pieejama. Viņa dzeju tulkojumus un rakstus revolucionārie un progresīvie jaunās paaudzes rakstnieki centās gan paretam iespēst progresīvos izdevumus Latvijā, taču plašākas lasītāju masas tie nesasniedza. Buržuāzījam Majakovskis ar savu spilgtu, revolucionāro dzeju bija bīstams.

Tikai ar padomju varas nodibināšanos Latvijā paverās brīvs ceļš arī V. Majakovska daiļradei uz darba tautas vīspiašākajām masām. Tāpēc viss, ko latviešu lasītājs ir saņēmis no Majakovska un par Majakovski, attiecināms gandrīz tikai uz padomju laiku, t. i., no 1940. līdz 1953. gadam. V. Majakovska dzeju tulkojumi latviešu valodā sniedzās pāri simtam, bet raksti par viņu — pāri 150. Dzeju tulkojumi daudzārt pārdrukāti skolu un citos

izdevumos, to lielais vairoms sakopoti un izdoti atsevišķās grāmatās, piemēram: «Dzejas» (1940.), «V. Majakovskis jaunatnei» (1946.), «Kas ir labi un kas ir slikti» (1941., 1948.), «Par ko mācīties?» (1949.), «Poemas» (1949.), «Vladimirs Iljičs Leņins» (1941., 1946., 1952.), «Ugunszirgs» (1953.). V. Majakovski tulkojuši daudzi latviešu padomju rakstnieki: J. Sudrabkalns, V. Lukss, A. Caks, J. Plaudis, A. Balodis, P. Vilps, M. Rudzītis, J. Vagns, A. Grigulis, J. Niedre, Fr. Rokpelnis u. c. Populārākie no Majakovska dzejas tulkojumiem, kas daudzārt pārdrukāti, ir: poēma «Vladimirs Iljičs Leņins», «Saruna ar biedru Leņinu», «Dziesma par padomju pasi», «Labi», «Biedram Netem — tveikonim un cilvēkam», «Komjauniešu dziesma». Visvairāk tulkojumu devuši Jānis Plaudis un P. Vilps.

Par godu V. Majakovska dzimšanas 60. gadadienai

Padomju Latvijas darbaļaudis plaši atzīmē mūsu padomju laikmeta talantīgā dzejnieka Vladimira Majakovska dzimšanas 60. gadu atceri.

Bibliotēkās, strādnieku klubos, rajonu kultūras namos atklātas dižā dzejnieka dzīvei un daiļradei veltītas izstādes un notiek dažādi sarakojumi.

Latvijas Valsts universitātes bibliotēka noorganizējot izstādē apmeklētāju uzmanību saista zinātniskie darbi par Majakovski. Tajā eksponētas Maskavas, Kijevas, Erevānas un citu pilsētu literatūras zinātnieku doktora un kandidata disertācijas: «Partija un tauta Majakovska daiļradē», «Majakovska poēmu leksika», «Majakovskis — socialistiskā realisma dzejas pamatlicējs», «Dzejas meistariņa poēma «V. I. Leņins», «Majakovskis ceļā uz Oktobri», «Majakovska satira laikā no 1921. līdz 1930. gadam», «Tradīcijas un novatorisma problēma Majakovska daiļradē» u. c. Jau šo darbu tematā vien liecina, cik dziļu interesi padomju zinātnieki

veikti Majakovska mantojumam dzejas laukā.

Interesantajā izstādē pārstāvēti arī darbi par Majakovska ietekmi uz PSRS un tautas demokrātijas zemju tautu dzeju, kā arī dzejnieka darbu izdevumi latviešu valodā.

Rīgā, Liepājā, Daugavpilī, Jelgavā, Ventspilī un daudzās citās pilsētās notika Latvijas PSR Politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanas biedrības organizētās lekcijas par Vladimira Majakovska dzīvi un daiļradi. Tās noklausījušies jau vairāk nekā 20 tūkstoš republikas darbaļaudž.

Dižā padomju dzejnieka 60. dzimšanas dienas atcerē veltīti sarakojumi vakar notika Latvijas Padomju rakstnieku savienībā. Pēc mākslas zinātņu kandidata docenta S. Ņikšina referāta par Vladimira Majakovska dzīvi un darbu mūsu rakstnieku saimes locekļi iepazīstināja vakara dalībniekus ar saviem jaunākajiem Majakovska piemīņiem veltītajiem daiļdarbiem.

Daudz darba vēl priekšā

A. LAPINS

Sogad Latvijas PSR Valsts Mākslas akadēmiju beiguši 16 mākslinieki.

Padomju mākslas ceļš gan ir taisns un spoži apgaismots, spilgti iezīmēts uz cilvēces cildenāko mērķi — komunismu, taču viegli ejams tas nav. Tas ir abzinīga, sūra darba un asu cīņu ceļš. Sūrs darbs par augstu meistariību, asas cīņas par jaunā, komunistiskā cilvēka izaudzināšanu stāv jauno mākslinieku priekšā. Mūsu zemes darbaļaudis gaidīs un prasīs no viņiem darbus, kas palīdz dzīvot un strādāt, augt un cīnīties.

Kāds ir akadēmijas šigada absolventu jaunrades iespēju potenciāls, ko skola tiem devusi līdzīgo ceļu maiņā atbildīgā gājienā, lai tie varētu pildīt arvien pieaugošās tautas prasības?

Sprīžot pēc parastajām, objektīvajām skolās atzīmēm, izlaiduma caurmērs ir stipri viduvējs, bez spilgti izteiktām, īpašas apdāvinātības raksturotām personībām. Tomēr izlaidums nav becerīgs. Dažu labu no šodien vidējiem absolventiem neatlaidīgs darbs, mācīšanās, uzcītīgas studijas var padarīt par labu mākslinieku un noturēt to tautas prasību līmenī. Kaut arī daudziem šā gada jaunajiem vēl nav pietiekama izteiksmes spēka, ko zināmā mērā ar laiku var iegūt, taču gandrīz visiem viņiem ir ļoti būtiskas veselīgas īpašības: prasme iekļēnā, savā tuvākajā apkārtnē ieraudzīt idejiski saturīgu tēlojamo vielu un parādīt to svaigā, dažbrīd pilnīgi jaunā skatījumā, pareizi saprastā tipiskumā. Piemēram, E. Ošs, lai parādītu zvejnieku labklājības celšanos, paņēmis sietu «Jaunais motocikls». L. Mūrnieks kolchoznieku darbu tēlo sietā «Spārnotais palīgs», neatkārtotot tik pazīstamas bagātas ražas, govju slaukšanas u. tml. sietus. Līdzīgi kārtā savam uzdevumam piegājuši arī vairāki citi gleznotāji — A. Agaplovs, N. Paramonovs, N. Fedotovs u. c. Tas rāda, ka mūsu akadēmijā audzēkņi caurmērā jau sāc iegūt pareizu domāšanas ievirzi, sāc saprast, kur un kā radoši pielietot skolā iegūtās marksistiski-leņinskās teorijas zināšanas. Pie labām šā izlaiduma īpašībām pieder arī tas, ka gandrīz visi diplomanti galveno vērību centušies pievērst cilvēkam un tādā daļā jau ir macejusi tam piekirt vajadzīgo kompozicionālo vietu gleznā, panākt zināmu patiesīgu psiholoģisko raksturojumu, manāmu dzīvīgumu. Pie tāda rakstura darbiem pirmām kārtām jāpiekārta N. Paramonova «1917. gada epizode». Tā sietis: strādnieks gvardists aizturējis dzīvokli uz bēgšanu sataisījušos buržuju. Jaunajam autoram izdevies pietiekami pārliecināti un skaidri noraksturot abu darbojošos personu psiholoģisko stāvokli un savstarpējās attiecības vēsturiski tipiskos apstākļos, kas dod pilnīgu iedziļinātību un plašājo Oktobra revolūcijas

tematā. Šis diplomdarbs izpelnījies tēlcamu atzīmi.

Ar lieliem gleznieciskiem trūkumiem, bet labu kompozīciju un darbojošos cilvēku patiesu tēlainību, ko dod personāžu ārējās pazīmes, psiholoģiskā stāvokļa un darbības patiesīgums, ir N. Fedotova diplomdarbs «Ievainotais partizāns». Šis piemērs rāda, kā labu tematu sagandē un tā sietā izteiksmes spēku pazemina gleznes koloristiskās uzbūves un izsvaigāšanas atstāšana novārtā. Te nevelikamei par tematu ir ne vien, varbūt, autora ne visai attīstītā krāsu sajūta, bet arī viņa tiešo skolotāju (prof. J. Tilberga un J. Kozlova) aplamā testēšanās par kolorīta mazsvārgo lomu.

Redzami krietnus profesionālus pamatus ieguvusi Z. Filjopova, bet viņa diplomdarbu «Majakovskis jaunatnes vidū» nevar skatīt par veiksmīgu. Jaunais autors nav iedziļinājies tematā un iedziļinātā dzejnieka tēla. Tēlu gleznā veido cilvēka ārējo pazīmi, psiholoģiskās izteiksmes un darbības sumējums. Z. Filjopova Majakovskis nav raksturīgs ne pēc ārējām (maza auguma), ne psiholoģiskajām (pasīvas) pazīmēm, ne arī darbībā (statisks), kā pēc patiesībā gleznā nav arī Majakovska.

Pārlietu uzsvērt dokumentālisms, protokolisms nomāc Lodigina un Jabločkova portretus A. Agapitova citādi svaigājo elektrifikācijas temata sietā — «Lodigins pie Jabločkova».

Šie gadījumi vēl liecina arī to, ka diplomdarbu skices pieņemot un apstiprinot, tās netiek pienācīgi vispusīgi analizētas un elementāri trūkumi netiek izskaidroti pirms diplomdarbu realizēšanas. Tāpat diplomdarbu vadīšanas gaitā manāma vadītāja tīri amatnieciskā palīdzība.

Vienkārs, sirsniņa žanra uztvere piemīt diplomantiem A. Ulpei, G. Kamradzišam, arī A. Silinam, bet šo autoru rīcībā vēl ir par maz īsti apgūtu un saprastu izteiksmes līdzekļu (zīmējuma, kolorīta, kompozīcijas).

Par gleznotājiem visumā jāsapina, ka gandrīz visiem ir kopējs trūkums — vājās cilvēku dzīvīguma atspoguļojums, tie ar maz izņēmumiem ir vēl schematiski, anemiski, iemī. Gleznojums tie ir mazāk materiāli nekā apkārtējā peizaža vai nedzīvas lietas: tie nevis izdalās uz to fona, bet sliktā tani un izšķīst.

Vajāks nekā iepriekšējos pāris izlaidumos šogad ir triju skatuves gleznotāju sniegums. Redzama zināma tehnikas pārvaldīšana skatu gleznojumos, pat zināms krāsu gaumīgums, bet nevienam no trim jaunajiem autoriem nav izdevies atspoguļot skatuves gleznotāju «dabū» — lugas saturu, parādīt dramatiskā darba tēlu. Rodas ie-

spāids, ka teatra dekoratīvās mākslas darbināc vairāk nodarbojas ar sava amata «filozofiju» un estētiku nekā ar socialistiskā realisma metodes iesākpošanu skatuves glezniecībā.

M. Kampare pagatavojusi metus jaunānes lugu «Meistaru pilsēta» piekritīgā optimistiskā kolorītā, bet bez tipizēta darbības vietas un laika raksturojuma (viduslaiki Holandē), bez lugas satura pasvīturojuma. Autore domā vairāk gleznieciski nekā skatuveiski, telpiski, kāpēc metu nodomi, tēmiesoli maketā, pavājinās, ainas arhitektonika sabruk. L. Fedotova metos Ostrovska romāna dramatisējumam «Kā rūdījās tērauds» vērojama pilnīga ierība pret lugas ideju. Ne visai sekmējies arī A. Zupinam ar metiem Smetanas operai «Pārdotā ligava». Tiem pilnīgi trūkst operas rakstura un muzikālā tulkojuma, tie ir neskatuviski kompozīcijas.

Neko daudz nav mainījusies pieeja uzdevumiem skulptūras fakultātes diplomandu darbos. Te it kā izstrādājies zināms paņēmienis, šablons, vidusmērs, pēc kura gadu no gada it kā cenšas audzēkņi, nepārkāpjot pieklājīgi, vēl uzbūvētas veidojamā objekta formas, vispārīnātu plastiskumu. Joprojām nevaram sagaidīt darbu, kurā būtu parvērsts māls un dvestu pretim ne vairāk val mazāk detalizēta shēma, bet dzīvs cilvēks ar dzīvīgu vaibstiem, redzotām acīm un miesā pulsējošām dzīvām šķiedrām. Maz individuālu atšķirību ir arī starp šā gada diplomantiem.

Neskatoties uz anamiski neprecizām seju uzbūvē, vairok siluma un dzīvu ķermeni ritma ir R. Sviles skolniecu grupā. Abas meitenes labi komponētas, un pie labas gribas tajās, īpaši sānskatos, var iekārtīt zināmu garīgu spriegumu, tematu raksturojošu mērtiecību. To nevar sacīt par M. Valkas «Jauno lopkopi». Meitene savā pamatkušībā ir nostādīta, bet tai nav darbības, tā poze bez attiecības pret savu jēriņu un vēl mazāk pret skatītāju vai vispār ārējo pasauli. Dzīvības un patiesīguma nav. P. Zaļkalnes «Dirigents Jansons» savā dirigenta poā satindzīs, bez dzīvības un temperamenta, kaut arī ar līdzīgu masku.

Mācēt cilvēku uzziņēt, cilvēku uzgleznot vai izveidot māla, noliet gēpi ir jāpanāk un normali to panāk, mākslas vidusskola. Akadēmijas uzdevums ir temācīt likt uzgleznotam vai akmeni cirstam cilvēkam sākt dzīvot — elpot, runāt, kustēties, just un domāt līdz ar skatītāju. Vēl vairāk — mākslas darbā ietvertam cilvēka tēlam ir jābūt aktīvam par dzīvo — tam jāuzrunā dzīvais un jāliek tam just un domāt, domāt un spriest, spriest un darīt. Lai to panāktu, mūsu akadēmijai vēl daudz darba priekšā tāpat kā tiem, kas to beiguši jau sen, beidz šodien vai beigs rīt.

ADOLFS TALCIS

AR SATIRAS UGUNĪ

Arvīda Grīguļa komedijas «Profesors iekārtojas» izrādē Dailes teatrī

Laikrakstos vairākkārt parādījušies fejetoni, kuros arī no pamatoti kritizēta mūsu sabiedrības atsevišķu neapzinīgu locekļu rīcība, gan viņiem uzticētos pienākumus pildot, gan attieksmēs ar citiem sabiedrības locekļiem. Bārgu kritiku bieži vien izpelnījušies daži mūsu inteliģences pārstāvi zinātnes un mākslas novados, reizēm skarot ļoti atbildīgos šo novadu darbiniekus. Tas nozīmē, ka mūsu vidū vēl slēpjas cilvēki, kuru morālā stāja ir kaitīga, nosodāma, tas nozīmē, ka bieži vien arī mūsos pašos lemt vēl daudz pagātnes atlieku, daudz kā tāda, kas nav savienojams ar padomju cilvēku morāli.

Komunistiskā partija, mūsu sabiedrības audzinātāja un vadītāja, laikā saskatīdama šādas kritikas un paškritikas vajadzību, izvirzījusi arī mākslai uzdevumu ar satiras iedarbīgo uguni cīnīties pret šiem trūkumiem. Partijas XIX kongresā biedrs G. M. Majenkovs teica:

«Būtu nepareizi domāt, ka mūsu padomju īstenība nedod vielu satīrai. Mums vajadzīgi padomju Gogoli un Ščedrini, kas ar satiras uguni izdedzinātu no dzīves visu negatīvo, satrūnējušo, atmirstošo, visu to, kas kavē kustību uz priekšu... Mūsu padomju literatūrā un mākslā drosmīgi jāpārāda dzīves pretrunas un konflikti, jāprot izmantot kritikas ieroci kā vienu no iedarbīgākajiem audzināšanas līdzekļiem.»

Cik aktuāla un vajadzīga ir šī satiras uguns, liecina tautas atsauce par komediānu, kas pēdējā laikā parādījās uz teatru skatuves. Interesanti turklāt atzīmēt, ka pirmās padomju satī-

ras uguns vēsta tieši pret inteliģences pārstāvjiem. Tā tas ir S. Michalkova komedijās, tā tas ir arī jaunajā Arvīda Grīguļa komedijā «Profesors iekārtojas», ar ko Dailes teatris tik sekmīgi beidza sezonu, un, jādama, tikpat sekmīgi iesāks nākamās sezonas gaitas.

Krieta satīriķa talantu Arvīds Grīguļš pierādījis jau savās komedijās «Uz kuru ostu» un «Kā Garpēteros vēsturi taisīja». Šis komedijas vērsas pret atklātajiem padomju varas ienaidniekiem — buržuāziskajiem nacionālistiem un budžiem. Pozitīvie personāži te cīnās pret negatīvajiem un iznīcina tos, vai nu atklājot viņu noziedzīgo rīcību, vai parādot viņu atbaidošo alkatību un mantkāri. Komedijā «Profesors iekārtojas» graiz negatīvās parādības padomju inteliģences vidū. No dzīves pēmti notikumi un tiepi hiperboliski sabiezināti, lai tie jo iedarbīgāk atsegtu dažādos pašlabuma meklētājus, liškus un puslaka lēcējus, kas slēpjas mūsu sabiedrībā un dažkārt nav mazāk kaitīgi par atklātu šķiras ienaidnieku.

Komedijas centrālā persona — profesors Vējroze, kāda zinātniska institūta direktors. Paklausīdams mēlpiļsoniskai sievai, viņš savilcis savā iestādē gan tuvākus, gan tālākus radniekus, izmanto savu stāvokli, lai padomju zinātnisku iestādi padarītu it kā par privātpašumu. Viņš norobežojas no kolektīva, no kritikas un paškritikas un tā iesūno, kļūst iedomīgs, aklis, neapzinīgs blēžu atbalstītājs, miegamicis. Kad līdz Vējrozēs ausim nonāk ziņa, ka godīgi zinātnes darbinieki grib viņam palīdzēt, kritizējot institūta darbu, viņš vīzdegūnīgi iesaucas:

— Profesora Velmes kritika man nav vajadzīga, tāpat kā sen jau vairs nav vajadzīga Straupes padomī. Man pietiek kritikas!

— Un paškritikas! — atzinīgi piebilst viņa sieva Kamila.

Vējrozēs sieva Kamila, institūta zinātniskā līdzstrādāniece, kas nākusi no sīkpiļsoniskā noskagnotas ģimenes, nedomā vis par savu darbu, bet par iekārtošanās savrupmājā, par dažādām aristokrātiskām grabažām, par dīkdienīgu dzīvi, par viesībām un «lēpnu sabiedrību». Viņa izmanto vīra uzpūgtu miegmicību, lai savā personīgajā saimniecībā izkalpinātu institūta darbiniekus, jaunākos zinātniskos līdzstrādniekus, savus naivos brālēnus Severinu Mazputniņu un Ziedoni Smalkuli. Uz institūtu ielavījušos blēžu un pseidozinātnieka Linmeijera ierosinājumu viņa pierunā vīru iekārtot savā savrupmājā laboratoriju — institūta filiāli, pierunā vīru, lai tas palīdz viņai sagatavot fiktīvu kandidāta darbu zinātniskā grada iegūšanai, un tamlīdzīgi. Kopā ar Linmeijeru viņi cenšas nomelnot godīgos padomju zinātniekus, rakstot vadošām iestādēm anonimus apmelojumus un sūdzības, izmantodami Vējrozēs dienesta stāvokli, viņi cenšas panākt šo godīgo darbinieku atļāšanu vai pārceļšanu uz citām darba vietām, lai tie nevarētu kaitēt intrigantu tumsajiem nolūkiem.

Tā profesors Vējroze pamazām nonāk arī konfliktā ar godīgiem zinātnes darbiniekiem un galu galā arī ar tiem blēžiem, dīkdieniem un pašlabuma meklētājiem, kas aplīpuši ap viņu «viņa» institūtu. Kad, smagi kritizēts un

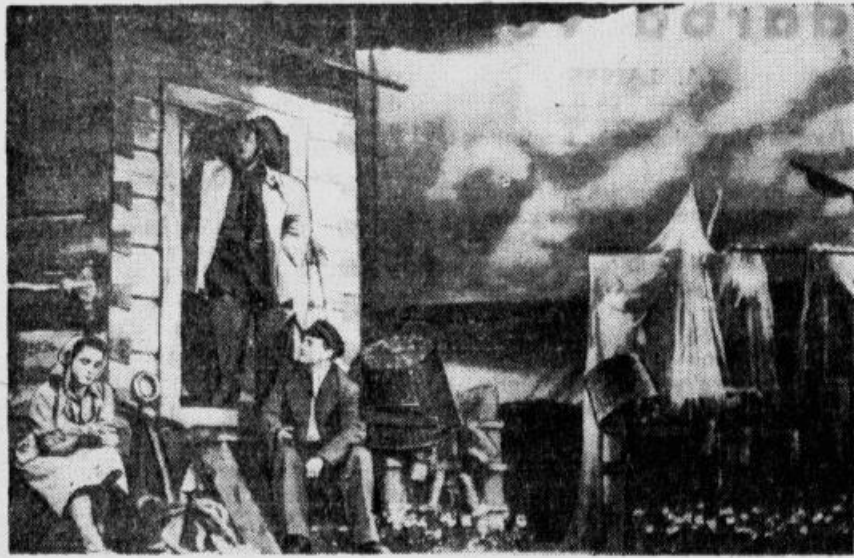
padzīts no institūta vadības, Vējroze pēdējā cēlienā ierodas krietni ierēbīs pie vēl vairāk ierēbūšajiem viesiem savā savrupmājā, tam beidzot atveras acis, ka viņš ir ne vien šo dažādo radnieku «ciltstēvs», bet arī ciltstēvs visām tām neejdzībām, kas norisinājušās viņam apkārt un tieši viņa aizbildniecībā. Dramatiski Vējroze to pārdzīvo, padzen no mājām blēžus un dīkdienus un paliek viens, pārdomādams dažu patiesu draugu labi domātos vārdus, kā nokļūt atpakaļ uz pareizo ceļu, uz «padomju cilvēka dzīves ceļu».

Tulip gan jāpiebilst, ka komedijas galvenie darbības mēti patiesībā risinās kaut kur «aiz skatuves». Skatītāji nerēdz ne to, kā Kamila aizstāv savu fiktīvo disertāciju, ne arī to, kā veidojas konflikts starp Vējrozi un Zinātņu akadēmijas viceprezidentu Straupi vai profesoru Velmi, kurus vairākkārt gan pieņem lūgā, bet nemaz nedabū redzēt. Šai komedijā vispār nav sprāgas darbības vai sarežģītu situāciju. Tipi, raksturi te galvenokārt atklājas sarunās, notikumi — darbības atstāstījums. Visā pirmajā cēlienā, piemēram, nekas īsti būtisks, ko varētu uzskatīt par darbības ievadījumu, nenotiek. Cēliena sākumā, kad vēl nav atvēries priekšskars, dzirdama plīstoša stikla šķindona — tiek saplēsts spoguļis — Venēcijas kristālspegulis, Kamilas dārgums. Pēc Vējrozēs brāļmeitas, Medicīnas institūta pēdējā kursa studentes Brigitas vārdiem sprīžot, var sagaidīt brīsmīgu skandalu, «kā pie bojā gājušas pusaules drupām», un tādā ar šo spoguļi salstītu tālāku darbības risinājumu. Taču nekāda īsta skandala nav un arī tālākajā darbības risinājumā saplēstajam spoguļim nav darbību virzošas nozīmes. Šis «notikums» kalpo, no vienas puses, Kamilas raksturojumam — skatītājs dabū zināt, ka Vējrozēs sievai patīk

antiķi priekšmeti, — no otras puses — tas raksturo Brigitu kā atklātu, skaidru meitu, kura nebaidās pateikt patiesību, ka viņa saplēsusī spoguļi. Treškārt, šis notikums dod dramaturgam iespēju uzvest uz skatuves vēl citas personas, kas vajadzīgas komedijas ekspozīcijai, kā, piemēram, Anlizi, Vējrozēs radniecī — kalponi, un Kamilas brālēnus Smalkuli un Mazputniņu. Līdzīgi kārtā vairāki citi gājieni un notikumi kalpo tālākai šo vai citu raksturu ievirzīšanai lugas darbībā, un tā pamazām noskaidrojas, ka Vējrozēs ceļ savrupmājā, ka Kamilas vecāki ir mazi spekulantiņi, kas tirgojas ar saknēm un kazas plenu, ka profesors jūtas aizskarts, jo Zinātņu akadēmijas prezidijā nav ievēlēts viņš, bet Straupe, ka Kamila ir veikla sieva, kas prot izdabūt no sava vīra visu, ko vien vēlas, ka laboratorijas vadītājs Linmeijers ir blēdis un intrigants, ka Kamilas viesnās: Puspasaule — kāda direktora sieva, ir liela stila spekulante, bet Maizite — kāda cita vīra sieva, tukša, mēlpiļsoniska mulķe, kura apzinīgi vairās no derba, «kaut vai jāklūst par zosi», ka to saka Puspasaule.

Uz ko īsti virzās lugas darbība, skatītājam no pirmā cēliena grūti saprast. No sarunām var izlobīt, ka Vējrozēs gatavojas iekārtoties jaunceltajā mājā, nerēķinoties ne ar «divu cilvēku sirdīm», kā saka profesora sievasmāte Melanija, ne ar padomju cilvēku morāli. Pamatoti var domāt — viss konflikts veidosies ap māju un par māju. Taču nākamā cēliena ainas ir tikpat sadrumstalošas, tam nejut cauri skaidri saskatāmu vienotas darbības risinājumu. Otrajā cēlienā par galveno izvērsas Linmeijera patentu un Kamilas viltus disertāciju, trešā cēliena pirmajā aīnā — studentu izteiktie ieskati par

Turpinājums 3. lapa pusē

Uzņēmumā: aina no «Zvejnieka dēls» izrādes Maskavas Dramas un komedijas teātri. S. Singareva uzp.

„Zvejnieka dēls” Maskavā

Maskavas Dramas un komedijas teātris pirmais galvaspilsētā uzvedis V. Lāča romāna «Zvejnieka dēls» dramatisējumu. Dramatisējuma autori — V. Lācis un N. Gorčakovs. Inscenējis KPFSR Nopelniem bagātais mākslinieks A. Plotnikovs, dekoratore — G. Lebedeva. Galvenajās lomās — A. Sčagins (Kļava), V. Kabatčenko (Oskars), A. Maļkovs (Roberts), A. Te-

remins (Banders), T. Machovā (Anita), A. Polinskis (brālis Teodors) un citi. Anitas lomas tēlotāja T. Machova pagājušajā vasarā bija ieradusies Rīgā un apmeklēja zvejnieku kolchozus, kā arī muzejos iepazīnās ar literāriem un vēstures materiāliem, kuri attiecas uz romāna «Zvejnieka dēls» tēloto laikmetu. Tas aktrisei palīdzēja darbā pie lomas veidošanas. A. Krupnovs

Pēc darba beigām

Vēstijot dienas darbā cēlēna beigās, atskan velosipēdu rūpīcas «Sarkanā zvaigzne» sirena. Atveras cechu durvis, un varenā plūdomā strādnieku straume veļas pa plašo pagalmu. Bet ne visi tūdaļ dodas uz vārtiem. Daudzi nogriežas pa kreisi, un pēkšņi šķiet, ka tie nonākuši citā pasaulē — priekšā plešas zaļš maurs, gaumīgas puķu dobes, labi kopti celiņi un atpūtas soli, kas darītu godu ikvienam pilsētas parkam. Un tieši vidū nācēja skatienu iepriecina 25 metrus garš peldbaseins, ko «Sarkanā zvaigzne» vadība uzcēlusi strādnieku fizikulturiešu vajadzībām. Klusi burbuļo nemīlīgi pieplūstošais ūdens, vēja šalc statīte bērzi, pāri laukumam sasauca peldētāju un vingrotāju jautrās balsis, un tikai vienmērīgā dūna, kas atskan no bēti krāsotā mehāniskā cecha korpusa, atgādina, ka atrodamies rūpnīcas teritorijā.

Bet tā arī nav vienkārša rūpnīca, tā ir padomju rūpnīca, kur par visvērtīgā-

ko uzskata cilvēku, kur tiek darīts viss, lai strādniekiem radītu labvēlīgus darba un atpūtas apstākļus. Lūk, eksperimentālā cecha virpotājs Jegermanis, frezētāja Martinsone, konstruktors Dzelmanis, elektrocecha virpotājs Kulikovskis. Ne tikai pēc maiņas beigām, arī pusdienas pārtraukumā šie jaunieši steigšus uz baseinu, lai atvildzētos veselīgajās peldēšanas nodarbībās un uzkrātu jaunus spēkus ražīgam darbam. Vai kāds brīnūs, ka trenera prasmiņģā vadībā viņi kļuvuši par labiem sportistiem un piedalās republikas mēroga sacensībās?...

Pēc peldes patīkami pavīngrot. Tāpēc rūpnīcas vietējā komiteja blakus baseinam uzcūstīdusi lidztekas, kurās dažs labs izmēģina muskuļu spēku. Nedaudz tālāk atrodas volejbola laukums. Te ik vakarus notiek sīvas cīņas starp dažādu cechu vīriešu un sieviešu vienībām. Rūpnīcas klubā vairākas reizes

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 19. jūlijā, pa viļņi 521,7 m: Pl. 13.45 literārs raidījums no cikla «Mūsu republikas mākslas dzīve». Tautas rakstnieka, Staļina premijas laureāta Viļa Lāča daiļrade. Pl. 13.40 koncerts-pārūna «Padomju Latvijas izpildītāju māksla». Pl. 18.30 koncerts «Mikla». Pl. 19.15 koncerts, veltīts republikas izciliem laudim. Pl. 21.15 literāri muzikāls raidījums «Draudzības ugunis». Pl. 21.35 koncerts, veltīts spēkstacijas «Tautu draudzība» pirmindniekiem.

Pirmdien, 20. jūlijā, pa viļņi 521,7 m: Pl. 20.00 Valsts kora koncerts. Pl. 21.15 literāri muzikāls raidījums jaunatnei «Laimīgā jaunība». Pl. 22.50 mākslas meistarību koncerts. Pa viļņi 222,4 m: Pl. 19.30 mākslinieciskās pašdarbības koncerts.

Otdien, 21. jūlijā, pa viļņi 521,7 m: Pl. 21.00 simfoniskā koncerta I daļas pārtraide no Dzin-taru koncertzāles. Pl. 22.00 simfoniskā koncerta II daļas pārtraide no Dzin-taru koncertzāles. Pa viļņi 222,4 m: Pl. 19.30 literāri muzikāls raidījums «Padomjeme — saules zeme». Pl. 21.35 literārs raidījums. J. Sudrabkalna tēlojums «Zied padomju saulē Latvija».

Trešdien, 22. jūlijā, pa viļņi 521,7 m: Pl. 21.00 Paganini skandarbī vijolei. Pl. 21.25 literārs raidījums jaunatnei. Z. Skujiņa stāsta «Ceļi un krustceļi» fragments. Pa viļņi 222,4 m: Pl. 21.00 literārs raidījums. Džakonova lugas «Ligava ar pūru» radiomontaža.

Ceturtdien, 23. jūlijā, pa viļņi 521,7 m: Pl. 20.20 Čuchodžana operete «Zirgu pārdevējs». Pl. 21.35 literārs raidījums krievu valodā. V. Bērcešs romāna «Vara mūsu rokās» fragments. Pa viļņi 222,4 m: Pl. 19.30 koklētāju ansambļa koncerts.

Piektdien, 24. jūlijā, pa viļņi 521,7 m: Pl. 19.30 LPSR Radio simfoniskā orķestra koncerta I daļa. Pl. 20.50 LPSR Radio simfoniskā orķestra koncerta II daļa. Pa viļņi 222,4 m: Pl. 19.30 literārs raidījums, veltīts Cerniševska atcerē. Cerniševska romāna «Ko darīt?» fragments.

Sestdien, 25. jūlijā, pa viļņi 521,7 m: Pl. 19.30 Jāzeps Vītols Sonāte klavierēm. Pl. 22.30 literāri muzikāls raidījums «Jaunatnes atpūtas vakars». Pa viļņi 222,4 m: Pl. 20.00 literāri muzikāls raidījums. N. Nekrasova poēmas «Krievu sievietes» fragmenta «Kņazene Trubeckaja» radiomontaža.

LPSR Valsts Mākslas akadēmijas diplomandu darbi.

Pa labi:

N. Paramonova

«1917. gada epizode».

Apakšā:

E. Oša

«Jaunais motocikls» (sk. rakstu 5. lap-pusē).

V. Lavrentjeva uzp.

ŠONEDĒL

Sodien Rīgas Kultūras un atpūtas parka Brīvdabas teātri plkst. 14 PSRS Valsts Tautas deju ansambļa viesizrāde. Ansambļa mākslinieciskais vadītājs KPFSR un Moldāvijas PSR Tautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts Igors Moisejevs; plkst. 18 Brīvdabas teātri 1953. gada mākslinieciskās pašdarbības skates noslēguma koncerts,

veltīts Padomju Latvijas XIII gada-dienai. Leļļu teātri plkst. 13 izrāde krievu valodā «Burvju galoša».

24. jūlijā LPSR Valsts operas un baleta teātri plkst. 20 Armēnijas PSR Nopelniem bagātās skatuves mākslinieces, Staļina premijas laureates Goaras Gašparjanas koncerts.

AR SATIRAS UGUNI

Turpinājums no 5. lappuses

Vējrozi un viņam tuviem cilvēkiem, otrajā ainā — Linmeļera un viņam līdzīgu nelielu atmakošana un paša Vējrozes dramatiskā atjēgšanās.

Kā redzams, komedija sastāv no vairākām savstarpēji nesastītām epizodēm, kuras cita citu neatbalsta. Šīs glūži kompozicionālas dabas trūkums iedarbojas uz daudziem citiem komedijas kā vienota mākslas darba komponentiem. Galvenā persona — profesors Vējroze — paliek it kā savas sleivas un viņas «draugu» upuris. Tas īpaši pasvītrots pēdējā ainā, kad Vējroze pārnāk mājās no sēdes, kur bargi kritizēts, un ierauga sev apkārt piederušu nelielu bandu. Kritika nav spējusi viņam atvērt acis. Tikai šī banda, kuru viņš it kā pirmo reizi redz tās istajā izskatā, liek tam uzreiz pārvērsties. Profesors padzen savus viesus, dramatiski pārdzīvo notikušo un sakās atradīs pareizo ceļu uz padomju zinātnei.

Satiriskajās komedijās nav parasts, ka skatītājs beigās jūt līdzīgu visā izrādes laikā izsmietam tēlam. Šķiet, nav arī šajā gadījumā nekādas vajadzības attaisnot karjeristu, letīglīgu vienpatni un apzinīgu vai arī neapzinīgu blēžu atbalstītāju, kāds taču patiesībā ir profesors Vējroze visās iepriekšējās ainās. Lai satiras uguns atklāj līdz galam visus mīlegamies un buržuāzisku netikumu saglabātājus, kaut arī diezkādi nopelni būtu viņu specialajā darba laukā! Autoram te it kā pietrūcis drosmes pielietot satiras iznīcinošo uguni pret zinātnes viru tikpat asi un ledarbiģi kā pret Linmeļera tipa vīriem, kā pret Kamilām un Puspasaulem.

Tā paša iemesla pēc bālasinģis padēvis arī pozitīvais personažs. Dramaturģis it kā baidījies uzlaist uz skatuves tikai negatīvos tēlus, lai tie paši sati-

ras uguni cits citu atmaskotu un iznīcinātu, kā to, piemēram, dara Gogolis savā «Revidentā». Lai pastiprinātu komedijas konfliktu, Arvids Grigulis ņēmis palīgā pozitīvo personažu. Tomēr no pozitīvajiem tēliem komedijā tā isti lēderas tikai Anlize, profesora Vējrozes attālkā radniecē, mājāsaimniecības vadītāja. Turpretī Brigitas, laborantes Zaigas un jaunā inženiera Pētera lomas, liekas, komedijā pielipnātas bez vajadzības. Ir neloģiski, ka Brigita, kas vairākus gadus nodzīvojis pie sava tēvabrāļa, profesora Vējrozes, tikai pēdējā studiju gadā, kad beigušis institūtu un gatavojas nostāties uz savām kājām, pasaka Vējrozēm pirmo reizi patiesību acīs. Kā komjaunietei un apzinīgai padomju sabiedrības loceklei viņai jau agrāk vajadzēja būt tikpat drosmīgai, kāds bijis viņas kritušais tēvs, kas, kā viņa pati saka, «pameta sava tēva privatkliniku un studējot labāk mira badā». Brigītai studējot nebija jāmirst badā, jo dzīvoja padomju sabiedrībā. Kāpēc tad viņa neatstāja Vējrozī, kāpēc neledrošinājās agrāk nonākt konfliktā ar to? Jeb vai Vējroze tikai pēdējā laikā būtu kļuvis tāds? Komedijā to nevar just, dramaturģis to arī nepasaka.

Līdzīgi notiek ar laboranti Zaigu. Ka viņa atrodas laboratorijā un šeit palīdz atmasket Linmeļeru, tas ir saprotams. Bet profesora viesībās viņa ir lieka. Šī aina it nemaz neciestu, ja Zaigas tajā nebūtu.

Padomju satira tikai pēdējā laikā sāk atkal parādīties literatūrā un uz skatuves. Mums šajā ziņā nav diez cik daudz paraugu. Arvids Grigulis gājis jaunus padomju satiriskās komedijas meklējuma ceļus. Jau tadēļ vien izsaka kama autoram atzīnība. Turklāt šai komedijā, neraugoties uz minētajiem trū-

kumiem, ir daudz vērtīga, un to katrā ziņā var uzskatīt par paliekošu ieguldījumu latviešu padomju dramaturģijā. Komedijā «Profesors iekārtojas» neskar tikai vienas noteiktas iestādes darbiniekus, kā tas varētu likties no pirmā acu uzmetiena. Un, kaut arī vispārējā jūma spēks zināmā mērā zūd ar Vējrozes tēla attaisnošanu, komedijā tomēr paliek vēl pietiekami daudz satiras uguns, kas vērsās ne vien pret zinātniskiem atpakaļrāpjiem un miegamicēm, bet pret daudz un dažādiem trūkumiem, kas vēl saglabājušies mūsu sabiedrībā. Ar smieklīgu pātagu tiek šausīti lētticīgie iestāžu vadītāji, kas dažkārt pakļaujas saviem un savu darba vietu padara par privatu bodīti. Ar smieklīgu pātagu tiek šausīti muļķība un izlaidība, dažādu netikumu lievieši un pašlabuma meklētāji. Komedijas tipos saskatāmi līdziniekli dažnēdažādas inteliģences profesijas. Komedijā ir spilgti izteikti šie tipi, sprēģā dzēlīgas asprātības, un viss tas dod patēlīgu vielu, lai rastos vērtīga un vajadzīga izrāde.

Dalles teātra kolektīvs, režisores Veras Bajunas vadībā iestudējot šo komediju, strādājis ar izcilu darba mīlestību. Katras lomas izveidojuma tiešām var redzēt isti radošu pieeju. Artura Dimitra tēlotais Vējroze, Tautas mākslinieces Lilitas Bērziņas tēlotā Kamila, Lūija Smīta Linmeļers, Emilijas Bērziņas Melanija, Irmas Laivas Puspasaule un vairāku citu aktieru tēlojumi pat nelielās lomās, kā, piemēram, Alfons Kalpaks dzejnieka Vieni-briža lomā, Zanis Priekulis, Aleksandrs Ivansons un Austra Zidere viesu lomās, izceļas ar savu izdomu un spilgtumu. Var teikt pat, ka, piemēram, profesors Vējroze ir viens no labākajiem Artura Dimitra veidotiem tēliem visā viņa

mākslinieciskajā daiļradē. Sākumā viņš ir sevī un savā jaunajā sievā lemīlējis paveicās zinātnes vīrs. Tiešām, zinātnes vīrs, bet vēl pilns ar buržuāzisko laiku netikumiem — tēdomību, savrupību, neticētību, kas dzemdē akli un lētticību. Īpaši pārliecināti Dī-miters notēlo pēdējo ainu, kad, padzīts no direktora postena, viņš ierodas mājās un beidzot saredz, kas tie tādi viņa «cienītāji» un «draugi». Skatītājs notic viņa pamatotajai dusmu lēkmei un rūgtajiem pašpārmētiem, tic, ka Vējroze tiešām atradis pareizo ceļu uz istu dzīvi.

Smalki niansētu un līdz galam izturtu tipu izveidojusi Tautas māksliniece Lilita Bērziņa, tēlojot izdarīgo mīļpilsoni Kamilu. Tas pats sakāms par Irmas Laivas tēloto «kāda direktora sievu» Puspasauli. Domājams, ka viena otra skatītāja šajos tēlos atradīs arī kaut ko no savām negatīvajām īpašībām, kas apkarojamas un atmetamas. Zīmīgu iznīreļa un blēža tēlu izveidojis Lūijs Smits Linmeļera lomā. Talantīgais mākslinieks pakāpeniski atsedz šī pielidēja un pašlabuma meklētāja īsto dabu. Īpaši labi notēlots Linmeļers pēdējā ainā, Vējrozes savrupmājā, kad visā kailumā atsedzas, cik tukša un smieklīga ir šī puskoka lēcēju sabiedrība, cik nožēlojama tā izskatās, kad jāstājas patiesības priekšā.

Ja jaudis smejas par «kazu veci» — Kamilas tēvu Jukumu (tēlo Arvīds Michelsons) un viņas māti, sīko spekulanti Melaniju (Emilija Bērziņa), tad tas nozīmē, ka mūsu vidū ir vēl tādi veci ļaudis, kas ledomājas, ka bērnu laime slēpjas bagātībā, savrupmājās un lepnās dzīrēs. Nosodāmi ir tādi iztapīgi un pletidēji jaunekļi kā Severins Mazputniņš (tēlo Jānis Jurovs) un Ziedonis Smalkulis (Antons Dūda), kuri gan saredz nepareizības savā apkārtnē, bet it nekā nedara, lai pret tām cīnītos.

Visdzīvākā un ledarbiģākā šķiet aina pēdējā cēlēna beigās, kas attēlo viesības Vējrozes savrupmājā. Tiesa, līdz Vējrozes pārnākšanai tur nekas sevišķs nenotiek, viesi dzer, dejo, izsaka dažādas asprātības, jaunais dzejnieks Vieni-brižis lasa savas muļķīgās dzejas un tamlīdzīgi. Režisore Bajuna pratusi šo ainu padarīt diezgan dzīvu un saturīgu. Tomēr jāpiebilst: darbojošās personas nelerosina nekādu priekšstatu par to, ka šajās viesībās piedalās cilvēki, kuriem būtu tuvāks vai tālāks sakars ar zinātnes iestādi. Vietām šī aina pat nevajadzīgi pārspīlēta. Ne Vējrozes, ne Kamilas raksturs nedod lemeslu noticēt, ka viņu mājās varētu salasties tādi župas un āksti, kādi šie attēloti.

Visā izrādē bālasinģis ir pozitīvais personažs. Aktieri ple vislabākās grības nespēj tos pacelt, jo autors, kā jau minēts, nav devis vajadzīgo materiālu. Taču aina ar jauniešiem trešā cēlēna sākumā, kaut gan ne visai lēderas satiriskās komedijas ietvaros, tomēr skatuviski padēvusties ļoti slikti, priecīga. Gandrīz šķiet, ka reti redzēts uz mūsu teātru skatuves tik dabisks jauniešu grupas tēlojums, kāds redzams šajā izrādē. Atzinīgi vērtējamas Mīldas Kletniece (Brigita), Viļas Artmanes (laborante Zaiga), Kārļa Aderneka (inženieris Pēteris) un vairāku citu jauno aktieru pūles. Atturīgu, bet prātā paliekamu tēlu izveidojis arī Benita Ozoliņa mājāsaimniece Anlizes lomā.

Vispār — Dalles teātris izveidojis no Arvīda Grigulja komedijas vērtīgu un vajadzīgu izrādi. Ar asu satiras uguni tā dedzina pagātnes atliekas un nejaucās dzimuzmīmes, kas vēl saglabājušās mūsu sabiedrībā. Skatītāju atsaucība un smieklī zālē liecina, ka komedija trāpījusi mērķi, ka vajadzība pēc satiriskām komedijām ļoti liela. Teatra cienītāji gaida, lai rakstnieki dotu mūsu teātriem vairāk šādu darbu.